

SOSYAL BİLGİLER 7

OSMANLI DEVLETİ KURULUŞ DÖNEMİ

OSMANLI DEVLETİ(1299-1922)

- Osmanlı Devletinin kurucusu olan **Kayı boyu, Oğuzların Bozok koluna** mensuptur.
- Kayı boyu **Malazgirt Zaferinden sonra Anadolu'ya gelmiş** ve Selçuklular tarafından **Bizans sınırına uç beyliği olarak yerleştirilmiştir.**
- **Ertuğrul Gazi'den sonra** Kayı boyunun başına **Osman Bey** geçmiştir.
- **Osman Bey'in 1299 yılında bağımsızlığını ilan etmesi** ile **Osmanlı Devleti kurulmuştur.**

Püf çıkarım:

Osmanlı Devletinin kurulduğu dönemde Anadolu'da siyasi birlik yoktur. Çünkü Anadolu Selçuklu Devleti ile Moğollar arasında yapılan Köseadağ Savaşında Selçuklular yenilmiş, **Anadolu'da iç karışıklık ve iktidar boşluğu ortaya çıkmıştır.** Bu da Türkmen boylarının bağımsızlıklarını ilan etmesine neden olmuştur.

Püf bilgi:

Osmanlı Devletinin kısa sürede büyüme nedenleri

- ✓ **Anadolu ve Balkanlarda siyasi birliğin bulunmaması**
- ✓ **Merkeziyetçi yönetim anlayışı**
- ✓ **Adaletli ve hoşgörülü bir politika izlenmesi**
- ✓ **Ahi teşkilatının desteğinin sağlanması**
- ✓ **Balkanlarda uygulanan iskan siyaseti**
- ✓ **Yetenekli devlet adamlarının iş başına gelmesi**
- ✓ **Gaza ve cihat politikası**
- ✓ **Bizans sınırında kurulmuş olması (Coğrafi konum)**
- ✓ **Bizansın zayıf durumda olması**
- ✓ **Güçlü bir ordu teşkilatının bulunması vb.**

OSMAN BEY DÖNEMİ (1299 - 1324)

- 1299 yılında **Söğüt**'te **bağımsızlığını ilan etti**
- **Bilecik**'i alınca **başkent yaptı.**
- Bizans ile ilk savaş olan **Koyunhisar Savaşı**'nı kazandı(1302).

- **İlk Osmanlı parasını** bastırdı.
Püf çıkarım: *Ekonomik olarak da bağımsız olduğunu gösterir.*

ORHAN BEY DÖNEMİ (1324 - 1362)

- **Bursa'yı** fethederek **başkent** yaptı.
- Bizans'ı **Maltepe Savaşı**'nda yendi. İznik ve İzmit alındı.
- **Karesioğulları Beyliği**'ni aldı. Osmanlı Devleti ilk deniz kuvvetine (donanmaya) sahip oldu.
- **Çimpe Kalesi** alındı. **Rumeli'ye/Balkanlara** geçiş sağlandı.
- **Yaya ve müselleme** adıyla **ilk düzenli orduyu** kurdu.
- İlk kez **divan teşkilatını** kurdu. (yönetim/idari)
- İznik'te **ilk medreseyi** açtı. (eğitim)
- İllere **kadı** ve **subaşılar** atandı.

Püf çıkarım:

Orhan Bey döneminde devlet kurumlarının oluşturulmasıyla Osmanlı Devleti teşkilatlanmasını tamamlamıştır.

İskân Politikası: İskân, insanların bir bölgede yaşamaları için **yerleştirilmesi** anlamına gelmektedir.

- Osmanlı Devleti, **Balkanlarda fethettiği toprakları Türkleştirmek ve İslamlaştırmak için iskân politikası uygulamış, Anadolu'daki göçebe Türkmenleri yeni fethettiği bölgelere yerleştirmiştir.**
- ❖ **İskân politikası sayesinde;**
 - ✓ **Fethedilen yerlerde Türk nüfusu artmış ve Türk-İslam kültürü yayılmıştır.**
 - ✓ **Balkanların Türkleşmesi ve İslamlaşması sağlanarak buralarda uzun yıllar kalıcı egemenlik kurulmuştur.**
 - ✓ **Boş ve verimsiz araziler tarıma açılarak üretim ve vergi gelirleri artmıştır.**

I. MURAD (HÜDAVENDİGAR) DÖNEMİ (1362 - 1389)

- **Edirne**'yi alarak **başkent** yaptı.
- Haçlılarla yaptığı **Sırpsındığı Savaşı**'ni kazandı.
- Haçlılarla yaptığı **I. Kosova Savaşı**'ni kazandı. (1389). Ancak savaş alanını gezerken bir Sırp askeri tarafından şehit edildi.
- **Germiyanogullarından** çeyiz yoluyla Kütahya'yı, **Hamitoğullarından** parayla Isparta ve çevresini aldı.
Püf çıkarım: Anadolu Türk siyasi birliğinin sağlamak için çalışmalar yapmıştır.
- İlk defa **Timar Sistemi**'ni uyguladı.
- **Devşirme Sistemi**'ni oluşturdu.
- **Yeniçeri Ocağı**'ni kurdu.

YENİÇERİ OCAĞI

- Kapıkulu piyadeleri içindeki en önemli ocaktır.
 - Devşirme Sistemi ile Hristiyan çocuklar arasından seçilirlerdi.
 - Üç ayda bir **ulufe** adı verilen maaş alırlardı.
-
- Savaş zamanı orduya katılır, savaş dışında İstanbul'un güvenliğini sağlarlardı.
 - Emekli olana kadar başka bir işle ilgilenemezler ve evlenemezlerdi.

DEVŞİRME SİSTEMİ

- Osmanlı Devletinde, **asker ve yönetici ihtiyacını karşılamak için Hristiyan halktan erkek çocuklarının alınarak yetiştirilmesi ve gereken yerlerde görevlendirilmesidir.**
- İlk olarak Çelebi Mehmet döneminde uygulanmış, **II. Murat döneminde kanunlaştırılarak sistemli hale getirilmiştir.**
- ❖ **Hristiyan ailelerin çocukları** arasından seçilerek alınan gençler, **Anadolu'da bir Türk ailenin yanına verilir, Müslüman gibi yetiştirilirlerdi.** Daha sonra bu çocuklar askeri ocaklara alınırlardı.
- ❖ Zeki ve yetenekli olanlar ise **devlet hizmetinde görev almaları için saraya (Enderun) alınırlardı.**

TIMAR SİSTEMİ

- Osmanlı Devleti'nde asker ve memurlara **maaş karşılığı** olarak **toprak verilirdi**. Bu topraklara **tımar(dirlik)** denilirdi.
- **Tımar sahibi, elindeki toprakları işletir ve vergisini toplardı.**
- Bu vergilerle hem **geçimini sağlar** hem **devlete asker besler** hem de o **bölgenin güvenliğini sağlardı.**

Püf çıkarım: Böylece devlet para harcamadan **hem ordu sahibi olmuş, hem üretimde sürekliliği sağlamış, hem de fethedilen yerlerin güvenliğini sağlamıştır.**

I. BEYAZID (YILDIRIM) DÖNEMİ (1389 - 1402)

- **İstanbul'u kuşatan ilk Osmanlı padişahıdır.**
- İstanbul'u kurtarmak için gelen Haçlıları **Niğbolu Savaşı'nda (1396)** yendi.
- **Anadolu Türk siyasi birliğini (ilk kez) sağladı.**
- İstanbul'un kuşatılmasını sağlamak için **Anadolu Hisarı'nı** yaptırdı.
- **Timur ile 1402 yılında yaptığı Ankara Savaşı'nı kaybetti ve esir düştü.**
- Osmanlı Devleti'nde 11 yıl süren **Fetret** (duraklama) **Devri** başladı.

Püf bilgi:

Fetret Devri: Osmanlı Devletinde 1402 Ankara Savaşından 1413 yılına kadar devam eden **iç karışıklık dönemidir.**

I. MEHMED (ÇELEBİ) DÖNEMİ (1413 - 1421)

- ❖ Kardeşleri arasındaki taht mücadelesinden başarıyla çıktı.
- ❖ **Fetret Devri'ne son vererek devlette düzeni sağladı.**
- ❖ **Osmanlı Devleti'nin ikinci kurucusu olarak da kabul edilir.**
- ❖ Bu dönemde Osmanlı tarihinin **ilk deniz savaşı** Venediklilerle yapıldı ancak kaydedildi.
- ❖ **Kaybedilen toprakların bir kısmını geri aldı.**

Püf bilgi:

I. Mehmet, **Fetret Devrine son vererek Osmanlı Devletini dağılmaktan kurtardığı için Osmanlı Devletinin ikinci kurucusu sayılır.**

II. MURAD DÖNEMİ (1421 - 1451)

- **İstanbul'u kuşattı fakat alamadı.**
- Anadolu'da düzeni sağladıktan sonra **Macarlarla** 1444 yılında **Edirne-Segedin Antlaşması**'ni imzalayarak tahtı 12 yaşındaki oğlu II. Mehmet'e bıraktı.
- Avrupalı devletler anlaşmayı bozunca, oğlunun da ısrarı ile tekrar tahta geçti.
- **1444** yılında **Varna Savaşı**'nda Haçlı ordusunu bozguna uğrattı.
- **1448 II. Kosova Savaşı**'nda intikam isteyen Haçlıları tekrar yendi. Bu savaş ile **Avrupalıların Türkleri Balkanlardan çıkarma ümidi kalmadı. Türkler Balkanlara kesin olarak yerleşti.**

Püf bilgi: II. Murat döneminde kazanılan **II. Kosova Savaşı ile Osmanlı Devleti Balkanlara kesin olarak yerleşmiş, Haçlıların Türkleri Balkanlardan atma ümidi kalmamıştır.**

SOSYAL BİLGİLER 7

Osmanlı Devletinin Kısa Sürede Büyümesinde Etkili Olan Faktörler

**Bizans sınırında kurulduğu için
coğrafi konumu genişlemeye uygundur.**

Merkeziyetçi (başkentten gelen emirlerle yönetilen) **devlet anlayışını benimsemiştir.**

Bizans'ın iç karışıklıklar ve taht kavgaları içinde olması, Balkanlarda siyasi birliğin olmaması genişlemesini kolaylaştırmıştır.

sosyalciniz

**Yetenekli padişahların iş başına gelmesi
devletin iyi yönetilmesini sağlamıştır.**

Adaletli bir yönetim uygulanmış,
fethedilen yerlerdeki **halka adaletli ve hoşgörölü**
davranılmıştır.

Batı yönünde ilerleme politikası izlenmiş, fetihler Bizans üzerine ve Rumeli'ye yoğunlaştırılmıştır.

Gaza ve cihat anlayışı ile hareket edilmiş,
diğer beyliklerle mücadeleden
uzak durulmuş,
hatta onların desteği alınmıştır.

**Planlı bir iskân politikası uygulanmış,
Rumeli'de fethedilen yerlere Anadolu'daki
göçebe Türkmenler yerleştirilmiştir.**

Doğudan gelen Türkmen göçleriyle Osmanlı nüfusu ve askerî gücü artmıştır.

Türkmenler ve Ahiler tarafından desteklenmiştir.

(Başlangıçta)
Anadolu'daki Türk Beylikleri ile iyi geçinmiştir.

Güçlü ve düzenli bir ordu teşkilatına sahip olması fetihleri kolaylaştırmıştır.

Osmanlı Devletinin kısa sürede büyüme nedenleri

- ✓ Anadolu ve Balkanlarda siyasi birliğin bulunmaması
- ✓ Merkeziyetçi yönetim anlayışı
- ✓ Adaletli ve hoşgörölü bir politika izlenmesi
- ✓ Ahi teşkilatının desteğinin sağlanması
- ✓ Balkanlarda uygulanan iskan siyaseti
- ✓ Yetenekli devlet adamlarının iş başına gelmesi
- ✓ Gaza ve cihat politikası
- ✓ Bizans sınırında kurulmuş olması (Coğrafi konum)
- ✓ Bizansın zayıf durumda olması
- ✓ Güçlü bir ordu teşkilatının bulunması vb.

SOSYAL BİLGİLER 7

Osmanlı Devletinde Uygulanan
Politikalar

İskan – İstimalet - Gaza ve Cihat
Fetih – Hoşgörü - İmar

İSKAN POLİTİKASI

➤ **İskân**, insanların bir bölgede yaşamaları için **yerleştirilmesi** anlamına gelmektedir.

- Osmanlı Devleti, **Balkanlarda fethettiği toprakları Türkleştirmek ve İslamlaştırmak için** iskân politikası uygulamış, **Anadolu'daki göçebe Türkmenleri yeni fethettiği bölgelere yerleştirmiştir.**

İSKAN POLİTİKASI

İskan Politikası sayesinde;

- Fethedilen yerlerde Türk nüfusu artmış ve Türk-İslam kültürü yayılmıştır.
- Balkanların Türkleşmesi ve İslamlaşması sağlanarak buralarda uzun yıllar kalıcı egemenlik kurulmuştur.
- Boş ve verimsiz araziler tarıma açılarak üretim ve vergi gelirleri artmıştır.
- Anadolu'da konargöçer yaşayarak devletin vergi almakta zorlandığı ve güvenlik sorunu çıkardığı göçebe Türkmenler Balkanlara yerleştirilerek devlet otoritesi güçlendirilmeye çalışılmıştır.

İSTİMALET POLİTİKASI

- Osmanlı devletinin Balkanlardaki halka uyguladığı **hoşgörülü ve ılımlı yönetim politikasıdır.**
- Buna göre, fethedilen yerlerde **bir süre daha eski kurallar geçerli olmuş, halka din ve ibadetinde tam bir serbestlik tanınmıştır.** Böylece halkın yeni yönetimi benimsemesi kolaylaşmıştır.

Bilgi:

Bu politikanın amacı fethedilen topraklardaki insanların devlete olan bağlılıklarını güçlendirmektir.

Osmanlı Devleti bir yandan fetihleri gerçekleştirirken bir yandan da istimâlet politikası ile farklı millet ve kültürleri bir arada yaşatmayı başarmıştır.

HOŞGÖRÜ POLİTİKASI

- Osmanlı Devleti, **egemenliği altındaki tüm millet ve dinlere büyük bir hoşgörü ile yaklaşmış, hiç kimseye ayrımcılık yapmamıştır.**
- Osmanlının uyguladığı bu hoşgörülü politika **Müslüman olmayanların da Osmanlı yönetiminden memnun kalmasını sağlamıştır.**

GAZA VE CİHAD POLİTİKASI

- **İslam dinini korumak veya yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan savaşlara gaza veya cihat denir.**
- **Osmanlı Devleti genellikle Batı üzerine (Bizans ve Balkanlar) bir fetihler yapmıştır.**

- Burada asıl amaç **İslam dinini yaymak ve Müslümanları korumaktır.**

GAZA VE CİHAD POLİTİKASI

- Osmanlıların, **Anadolu Beylikleri yerine Hristiyanlar üzerine gaza ve cihat politikası takip etmesi** diğer Türk beyliklerinin Osmanlı Devletinin etrafında toplanmasına neden olmuştur.

FETİH POLİTİKASI

- Osmanlı Devleti, **yapacağı fetihlerin her aşamasını planlar, fetih için en uygun zamanı ve şartları beklerdi.**
- **Fethedilen yerlerin nüfus ve gelir durumları tespit edilirdi.** Buralara gönderilen devlet görevlileri ve askerler sayesinde en kalabalık yerleşim merkezlerinden, en تنها köylere kadar bölge rahatlıkla kontrol edilirdi.
- **Fethedilen yerlerde yaşayan bazı kişilerden asker ve yönetici olarak yararlanılırdı.**

İMAR VE İSKAN POLİTİKASI

- Bu politika Osmanlı fetih siyasetinin en önemli ayaklarından birini oluşturur.
- **Alınan yerler üzerinde köyler kurulmuş, yeni yerleşim alanları açılmış, yeni yollar yapılmış, hanlar ve kervansaraylar kurulmuştur.**
- Ayrıca **Anadolu'dan getirilen Türkmenler fethedilen yerlere sistemli bir şekilde yerleştirilerek, buralarda Türk kültürünün ve uygarlığının yayılmasına çalışılmıştır.**

sosyalciniz

MİLLET SİSTEMİ

- **Osmanlı Devleti'nde devlet ile vatandaşlar arasındaki ilişkilerde** etnik köken ya da ırk değil **din esas alınmıştır.**
- Osmanlı toplumunu oluşturan iki temel unsur **Müslüman olanlar** ve **Müslüman olmayanlar** (gayrimüslimler) olmuştur. Gayrimüslimler de mensubu oldukları din ve mezhepler esas alınarak birer millet olarak kabul edilmiştir.
- **Örneğin Sırlar, Rumlar, Bulgarlar aynı mezhepten yani Hristiyanlığın Ortodoks mezhebinden oldukları için bir millet kabul edilmişlerdir.**

MİLLET SİSTEMİ

- Millet Sistemi adı verilen bu anlayışta **devlet doğrudan vatandaşlarla ilişki kurmamış her bir vatandaşın mensubu olduğu milleti ve o milletin dinî liderini muhatap almıştır.**
- Bu sayede günümüzde devlet tarafından sağlanan **eğitim, din, hukuk ve sosyal hizmetler gibi hizmetlerde dinî topluluklar birer aracı ve kolaylaştırıcı olarak kullanılmıştır.**
- Uygulanan bu sistemde **farklı din anlayışlarının hoşgörüyle karşılanıp, insanların ibadetlerini özgürce yapmaları, gayrimüslimlerin Osmanlı idaresine olan bağlılıklarını artırmıştır.**

SOSYAL BİLGİLER 7

5 SORU & 5 CEVAP *TIMAR SİSTEMİ*

Zeki DOĞAN – Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Tımar sistemi nedir?

Osmanlı Devletinde
toprakların askerî ve ekonomik amaçlarla
değerlendirilmesine
tımar sistemi
denir.

Osmanlı Devletinde toprak sistemi nasıldı?

- Osmanlı Devletinde toprakların büyük bir kısmı devlete aitti. **Mülkiyeti devlete ait topraklara miri topraklar** denirdi. Miri toprakların da en önemli bölümünü **dirlik arazi** oluştururdu.
- **Dirlik Arazi:** Geliri, devlet memurlarına ve askerlere maaş ve görev karşılığı olarak verilen topraklardır. Dirlik arazinin bir bölümü ise **tımar** olarak verilen topraklardır.
- **Tımar:** Yıllık geliri 3 000 akçe ile 20 000 akçe arasındaki topraklara denirdi. **Savaşlarda yararlılık gösterenlere verilirdi.**

Tımarlı Sipahi kime denir?

Kendilerine görev ve maaş karşılığı olarak toprak (tımar) verilen devlet görevlileri ya da askerlere **tımarlı sipahi denilirdi.**

Tımarlı Sipahiler ne yaparlardı?

- Tımarlı Sipahiler kendilerine verilen tımarlardan (yani topraklardan) **elde ettikleri gelirin bir kısmıyla atlı asker (cebelü)** yetiştirirler, bir kısmını da maaş olarak alırlardı.
- Savaş zamanında besledikleri askerlerle savaşa katılan tımarlı sipahiler, **barış zamanında bulundukları yerlerin güvenliğini sağlar, imar ve bayındırlık hizmeti yaparlardı.**

Not:

Tımarlı sipahiler, Osmanlı ordusunun en kalabalık bölümünü oluştururdu.

Tımar Sisteminin Faydaları Nelerdir?

- Tımarlı sipahiler sayesinde en uzak yerlerde bile güvenlik sağlandığı için **merkezi otorite güçlenmiştir.**
- **Devlet hazinesinden para çıkmadan asker yetiştirilmiştir.**
- **Toprak sürekli ekip-biçildiği için üretimin devamlılığı sağlanmıştır.**
- **Vergiler düzenli olarak toplanmıştır.**
- **Ülke imar edilerek bayındır hale getirilmiştir.**

Bilgi: Toprağını üç yıl üst üste boş bırakanlardan toprakları alınarak başkalarına verilmiştir. Böylece üretimin sürekliliğini sağlanmıştır.

Sosyal Bilgiler

Ders Notu + Yazılı + Online Test + Online Etkinlik +
Bilgi Kartları
için

SOSYAL BİLGİLER 7

4 SORU & 4 CEVAP *İSKÂN POLİTİKASI*

İskân ne demektir?

- İskân, insanların belli bir bölgede yaşamaları için **yerleştirilmesi** anlamına gelmektedir.
- Osmanlı Devleti, **Balkanlarda fethettiği toprakları Türkleştirmek ve İslamlaştırmak** için iskân politikası uygulamış, **Anadolu'daki göçebe Türkmenleri yeni fethettiği bölgelere yerleştirmiştir.**

İskân Politikası nasıl uygulanmıştır?

- ✓ İskân edilerek Balkanlara **yerleştirilenlerin ihtiyaçları devlet tarafından karşılanır, verimli tarım toprakları verilir ve belli bir süre vergi alınmazdı.**
- ✓ Göçmenlerin **yerleştirildikleri yerlerden izinsiz olarak ayrılmalarına müsaade edilmezdi.**
- ✓ **Göçmen aileler seçilirken özellikle anlaşmazlık içinde olan ailelerden birisi seçilirdi.** Bundaki amaç kan davalarını engellemekti.
- ✓ Ayrıca **birbirine ve devlete düşman olan toplulukların, düzeni bozmaya yönelik hareket edenlerin sürgün edilmesi sağlanarak devlet otoritesi güçlendirilmeye çalışılırdı.**

İskân politikasının amaçları nelerdir?

- Rumeli'de fethedilen toprakları Türk yurdu haline getirmek,
- **Balkanlarda ele geçirilen topraklarda kalıcı egemenlik sağlamak,**
- **Anadolu'da yaşayan göçebe Türkmenleri yerleşik hayata geçirmek,**
- **Doğudan gelen göçmenlerin Balkanlara yerleştirilmesini sağlamak,**
- Fethedilen topraklardaki arazileri tarıma açarak üretim ve vergi gelirlerini arttırmak,

İskân politikasının yararları nelerdir?

- Fethedilen yerlerde Türk nüfusu artmış ve Türk-İslam kültürü yayılmıştır.
- **Balkanların Türkleşmesi ve İslamlaşması sağlanarak buralarda uzun yıllar kalıcı egemenlik kurulmuştur.**
- **Boş ve verimsiz araziler tarıma açılarak üretim ve vergi gelirleri artmıştır.**
- **Anadolu'da konargöçer yaşayarak devletin vergi almakta zorlandığı ve güvenlik sorunu çıkaran göçebe Türkmenler Balkanlara yerleştirilmiştir.**
- **Müslüman-Türk nüfusu Balkanlarda arttırılarak devlete isyan hareketlerinin önüne geçilmiştir.**

Zeki DOĞAN – Sosyal Bilgiler Öğretmeni

SOSYAL BİLGİLER 7

4 SORU & 4 CEVAP
DEVŞİRME SİSTEMİ

Devşirme Sistemi nedir?

**Osmanlı Devletinde,
Hristiyan ailelerinden küçük yaşlarda (8-18 yaş)
alınan çocukların,
özel bir eğitime tabi tutularak,
başarı düzeylerine göre
devletin çeşitli kademelerinde ya da
orduda görevlendirilmelerine dayanan
sistemdir.**

Devşirme Sisteminin amacı nedir?

Devşirme Sisteminin amacı;

Devlet sınırlarının genişlemesine bağlı olarak devletin (kapıkulu) asker ihtiyacını karşılamak ve devletin yönetici (memur) kadrosunda görev alacak kişiler yetiştirmektir.

Devşirme Sistemi Nasıl İşlemiştir?

Hristiyan ailelerin çocukları arasından seçilerek alınan çocuklar, Anadolu'da bir Türk ailenin yanına verilir, bir Müslüman gibi yetiştirilirlerdi.

Daha sonra İstanbul'a getirilen bu çocukların güçlü ve kuvvetli olanları askeri ocaklara (*Acemi Ocağı*) alınırlardı.

Zeki ve yetenekli olanlar ise devlet hizmetinde görev almaları için saraya (*Enderun Mektebi*) alınırlardı.

Devşirme Sisteminin Yararları Nelerdir?

Devşirme Sistemi ile,
Osmanlı Devleti hem **asker ve yönetici ihtiyacını**
karşılamiş
hem de
devlet içinde oluşabilecek imtiyazlı (ayrıcalıklı)
ailelerin oluşmasını engellemiştir.

Sosyal Bilgiler

Ders Notu + Yazılı + Online Test + Online Etkinlik +
Bilgi Kartları
için

Zeki DOĞAN – Sosyal Bilgiler Öğretmeni

SOSYAL BİLGİLER 7

OSMANLI DEVLETİNİN FETİH SİYASETİ

Fetih Siyaseti neye denir?

- Osmanlı Devletinin **yeni yerler fethetmek ve fethettiği yerleri elde tutabilmek için uyguladığı politikaya** fetih siyaseti denir.

- Tek çatı altında topladığı farklı milletleri 623 yıl başarı ile yöneten, üç kıtaya hükmeden ve devrin en güçlü devleti olan Osmanlı Devletinin bu başarısı **adalet, hoşgörü ve insanlık anlayışı** esasları üzerine kurduğu akıllı fetih siyasetine bağlıdır.

Osmanlı Devletinin fethettiği yerlerde kalıcı olabilmek için izlediği fetih siyasetinin esasları şunlardır.

- 1- Gaza ve Cihat politikası**
- 2- Sömürge anlayışının olmaması**
- 3- Osmanlı adaleti**
- 4- Osmanlı hoşgörüsü**
- 5- İmar ve İskan politikası**
- 6- Tekke ve Zaviyelerin rolü**

1- Gaza ve Cihat Politikası: Osmanlı hükümdarları Türk beylikleriyle mücadele etmektense, **Bizans ve Balkanlar'daki devletlerle mücadele etmeyi tercih etti.**

Bu durum fetihlerde **gaza ve cihat anlayışını** ön plana çıkarmış, böylece fetihlere önemli bir amaç (**İslam dinini yaymak ve korumak**) yüklenmiştir.

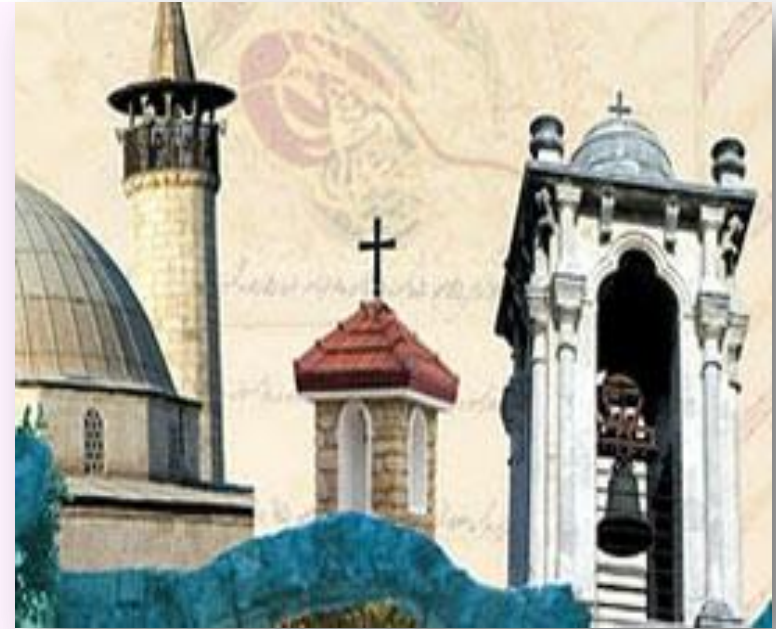
2- Sömürge anlayışının olmaması:

Osmanlı fetihleri ne bir işgaldır ne de bir sömürüdür. Örneğin **Osmanlı Devleti Balkanlarda aldığı vergi miktarının ortalama üç (3) katını onlara hizmet olarak götürmüştür.** Bu da **Osmanlı'nın fetihlerde maddi menfaat peşinde olmadığına açık bir göstergesidir.**

3- Osmanlı Adaleti: Osmanlının Balkanlardaki fetihleri Bizans İmparatorluğunun zayıfladığı bir devreye rastlar. Burada halk “**tekfur**” denilen mahalli yöneticilerin **adaletsiz ve keyfi idaresi** altında bunalmıştı. Osmanlı’nın gerek yönetimde gerekse vergilendirmede uyguladığı **adaletli yönetim** halkı memnun etmiş ve Osmanlı’nın bölgede kalıcı olmasını sağlamıştı.

4- Osmanlı Hoşgörüsü: Osmanlı Devleti, egemenliği altındaki **tüm millet ve dinlere büyük bir hoşgörü** ile yaklaşmış, hiç kimseye **ayrımcılık yapmamıştır**. Osmanlının uyguladığı bu **hoşgörülü politika** Müslüman olmayanların da Osmanlı yönetiminden memnun kalmasını sağlamıştır.

5- İmar ve İskan Politikası: Alınan yerler üzerinde **köyler** kurularak yeni yerleşim alanları açılmış, yeni yollar yapılmış, hanlar ve kervansaraylar kurulmuştur.

Ayrıca **Anadolu'dan getirilen Türkmenler fethedilen yerlere sistemli bir şekilde yerleştirilerek buralarda Türk kültürünün ve uygarlığının yayılmasına çalışılmıştır.** Böylece **imar ve iskan faaliyetleri ile halkın gönlü kazanılırken Türkmenlerin iskanı ile de kalıcı bir Türk-İslam kültürü oluşturulmuştur.**

6- Tekke ve Zaviyelerin Rolü: Tarikat şeyhleri fethedilecek yerlere önceden giderek oralarda fetih için uygun bir ortam hazırlamışlardır. Türkmen şeyhlerinin Balkanlara geçerek halk arasında Osmanlı lehine propaganda yapmaları Osmanlı'nın adaletinden ve hoşgörüsünden bahsetmeleri despot tekfurların zulmü altında ezilen halkı etkilemiştir.

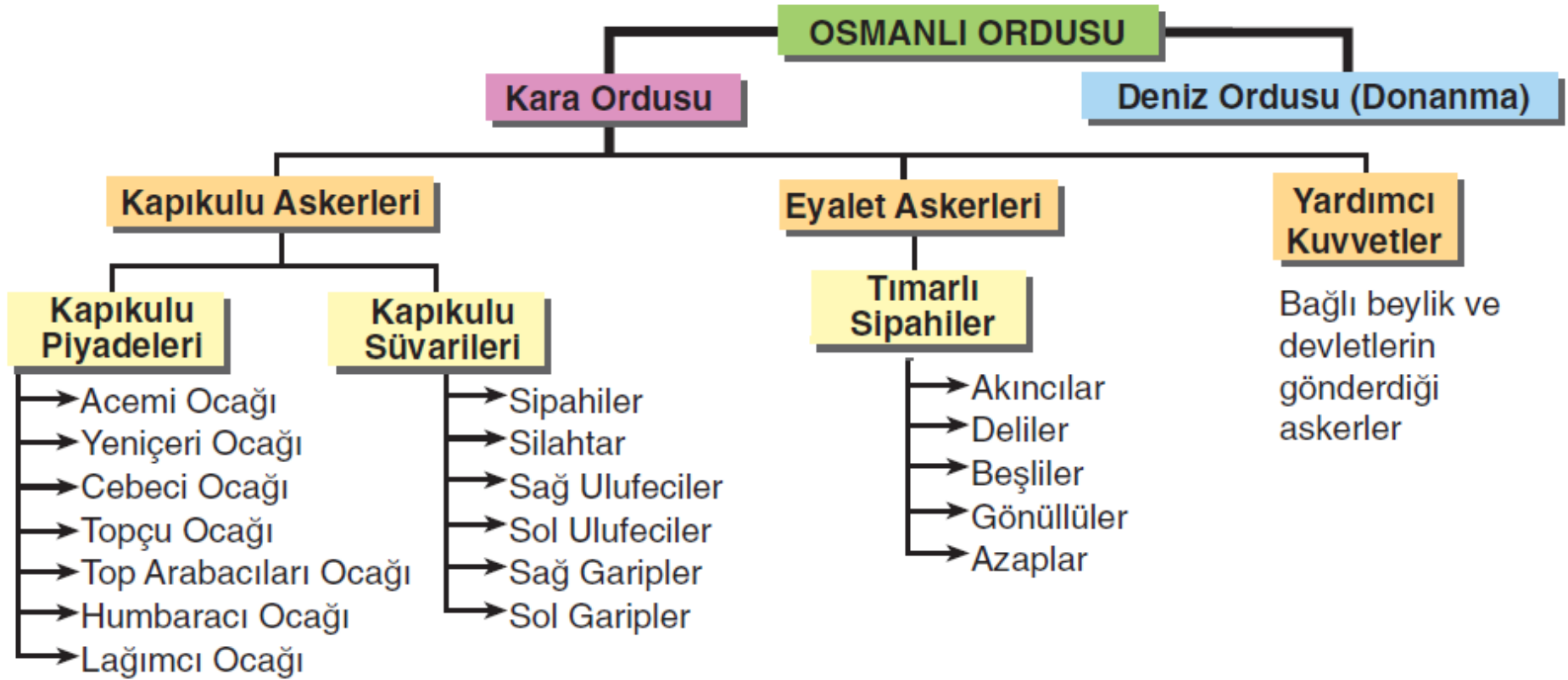

SOSYAL BİLGİLER 7

OSMANLI DEVLETİ ORDU TEŞKİLATI

OSMANLI DEVLETİNDE ORDU

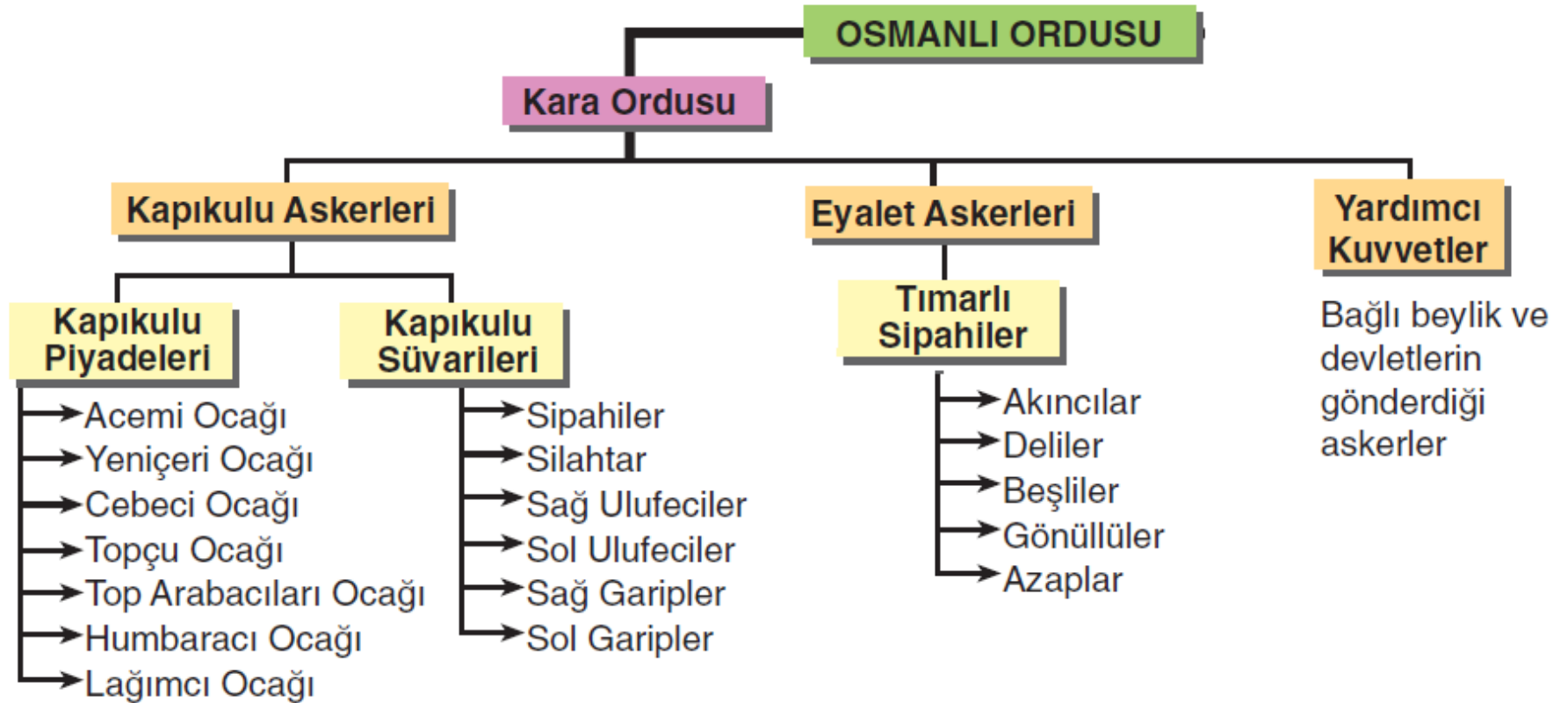
- Osmanlı Devleti'nin sınırlarının genişlemesinde ordu önemli bir rol oynamıştır.
- **Osman Gazi** Söğüt'e yerleştiğinde ilk fetihleri **gönüllü askerler** ile yapmıştır.
- **Orhan Bey** zamanında ise **yaya ve müselleme** adıyla **ilk düzenli ordu** kurulmuştur. Ancak **fetihlerin devamlılığı ve toprakların güvenliği için daha çok askere ihtiyaç** vardı.
- Osmanlı Devleti asker ihtiyacını karşılamak için **I. Murat** zamanında **Pençik Sistemi** ile **Timar Sistemi**ni uygulamıştır.
- **II. Murat** zamanında ise **Devşirme Sistemi** uygulamaya konulmuştur.

Osmanlı Devleti'nde ordu,
Kara Kuvvetleri ve Deniz Kuvvetleri (donanma)
olmak üzere iki bölümden oluşuyordu.

KARA KUVVETLERİ

A-Kapıkulu Askerleri, B-Eyalet Askerleri, C-Yardımcı Kuvvetler
olmak üzere üç bölüme ayrılmıştı.

A-KAPIKULU ASKERLERİ

Kapıkulu Askerleri

- ✓ **Padişaha bağlı,**
 - ✓ **başkentte oturan,**
 - ✓ **Sürekli (daimi) ve**
 - ✓ **üç ayda bir maaş (ulufe)** alan askerlerdir.
- **Kapıkulu Piyadeleri** ve **Kapıkulu Süvarileri** olarak iki kısma ayrılırdı.

KAPIKULU PİYADELERİ

1- Acemi Ocağı: Devşirme Sistemine göre alınan çocukların eğitildiği **ilk ocaktır**. Yetenekliler Enderun Mektebine gönderilirken, diğerleri Kapıkulu Ocaklarına gönderilirlerdi.

2- Yeniçeri Ocağı: I. Murat zamanında kurulmuştur. Savaş zamanında padişahın yanında yer alırlar, barış zamanında İstanbul'un güvenliğini sağlardı.

3-Cebeci Ocağı: Yeniçerilerin **silahlarını yapan, tamir eden** ve saklayan ocaktı.

4-Topçu Ocağı: Orduya ait **topların yapımı, bakımı** ve savaşlarda kullanılması ile görevli ocaktı.

5-Top Arabacıları Ocağı: **Topların sefer sırasında taşınmasıyla** görevli idi.

6-Lağımçı Ocağı: Kale kuşatmalarında **tünel kazarak** surların altına patlayıcılar koyan ve patlatan ocaktır.

7-Humbaracı Ocağı: Dinamit, bomba, **havan topu** yapan ve kullanan ocaktır.

KAPIKULU SÜVARİLERİ

1-Sipah-Silahtar: Savaşta padişahın yanında durup **padişahı ve çadırı** korurlardı.

2-Sağ garipler-Sol garipler: Savaşta **ordunun ağırlıklarını ve hazineyi** korurlardı.

3-Sağ ulufeciler-Sol ulufeciler: Savaşta **saltanat sancaklarını** korurlardı.

B-EYALET ASKERLERİ

- Eyalet askerleri; **Tımarlı Sipahiler, Akıncılar ve Azaplar** gibi bölümlere ayrılmıştır.

1-Tımarlı Sipahiler: Dirlik arazi sahipleri (has, zeamet ve tımar) tarafından yetiştirilen atlı askerlerdir. **Osmanlı ordusunun asıl gücünü oluşturlardı.**

2-Akıncılar: Sınırlardaki eyaletlerde bulunurlar, düşman ülkelerine **akınlar yaparak askeri hedefler ve düşman kuvvetleri hakkında bilgi toplarlardı.**

3-Azaplar: Orduya sefer sırasında **yol açarlar ve köprü kurarlardı.**

C-YARDIMCI KUVVETLER

- Bir savaş zamanında **bağlı beylik ve devletlerin** (Kırım-Eflak-Boğdan) **askerleri de Osmanlı ordusuna yardım ederlerdi.**
- Bunlar içinde en önemlisi Kırım kuvvetleriydi.

DENİZ KUVVETLERİ (DONANMA)

- Osmanlılarda ilk denizcilik faaliyetleri **Karesi Beyliğinin alınmasıyla başladı.** Bu **donanma** ile Osmanlılar Rumeli'ye geçme imkânı elde ettiler.
- I. Bayezıt zamanında Gelibolu'da bir **tersane** kuruldu. **İlk deniz savaşı** I. Mehmet zamanında Venedik'le yapıldı.
-
- **Osmanlı donanması Kanuni** döneminde Ege ve Akdeniz'in en önemli gücü haline gelmiştir.

Tersane: Gemilerin yapıldığı yere denir.

- Osmanlıda donanma komutanına **Kaptan-ı Derya**,
 - gemi komutanlarına **Reis**,
 - deniz askerlerine de **Levent** denirdi.
-
- Donanmada Karamürsel, Kalite, Kadırga ve Mavna adı verilen küçük gemiler yanında Fırkateyn ve Kalyon denilen büyük gemiler de bulunurdu.
 - **Barbaros Hayrettin Pasa, Turgut Reis, Salih Reis, Pirî Reis, Murat Reis, Seydi Ali Reis, Kılıç Ali Reis** meşhur Türk denizcileridir.

Bir sonraki dersimiz

Divan Teşkilatı

SOSYAL BİLGİLER 7

OSMANLI DEVLETİ DİVAN TEŞKİLATI

OSMANLI DEVLETİNDE DİVAN TEŞKİLATI

Divan-ı Hümayun: Osmanlı Devletinde **devlet işlerinin görüşüldüğü ve karara bağlandığı en önemli yönetim organıdır.**

- **Orhan Bey** zamanında kurulmuştur.
- Alanında **uzman kişilerden oluşan** divan teşkilatı padişaha devlet idaresinde yardımcı olurdu.
- Divanda alınan kararlarda **son söz padişaha aitti.**
- Bu durum, divanın **danışma meclisi özelliği taşıdığını** gösterir.
- Ayrıca çözülemeyen şeri ve hukuki davaların karara bağlandığı **en yüksek mahkeme ve idari makamı. (yargı yetkisi var)**

Sadrazam (Veziriazam):

- **Padişahın vekili ve yardımcısıdır.**
- **Padişahın mührünü taşırdı.** Padişah sefere katılmadığı zaman **orduya komuta ederdi.**
- Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nden itibaren divan toplantılarına başkanlık etmeye başladı.
- **Seyfiye** sınıfına mensuptur.

Vezirler: Sadrazamdan sonraki en yetkili kişilerdir.

- Daha çok **askerî ve siyasi işlerden sorumludurlar.** Devlet idaresinde veziriazama yardım ederlerdi.
- Osmanlı Devleti büyüdüğüçe sayıları arttı.
- **Seyfiye** sınıfına mensupturlar.

Kazasker:

Eğitim ve adalet işlerinden sorumludur.

- Divan toplantılarında **büyük davalara bakar, kadıların ve müderrislerin atamalarını yaparlardı.**
- Anadolu ve Rumeli kazaskeri olarak adlandırıldılar.
- **İlmiye** sınıfına mensuptur.

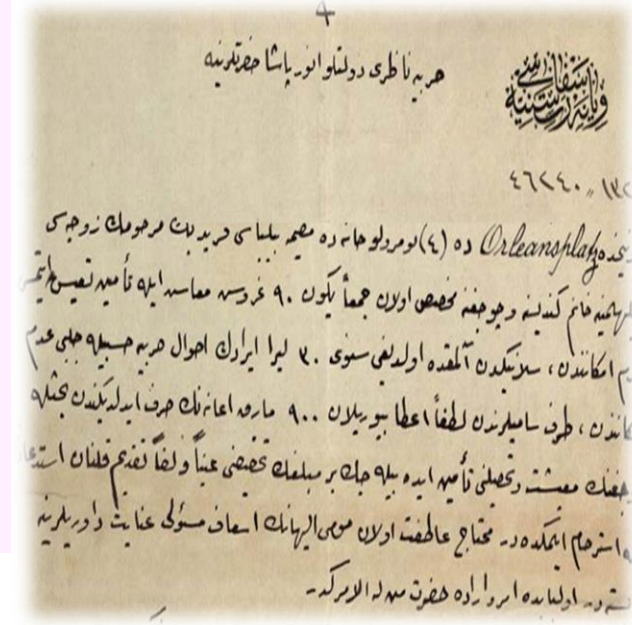
Defterdar:

Bütçenin hazırlanması ve devletin diğer mali işlerinden sorumludurlar.

- **Devletin gelir ve giderlerinin hesaplanması** işlerinden sorumludur.
- Anadolu ve Rumeli defterdarı olmak üzere ikiye ayrılırdı.
- **Kalemiye** sınıfına mensuptur.

Nişancı:

- Resmi yazışmaları yapan görevlidir.
- Divan toplantılarında alınan **kararlara ve diğer belgelere padişahın imzası demek olan tuğrayı çekmekle** görevlidir.
- Fethedilen toprakları gelirlerine göre kaydını ve dağıtımını yapardı.
- **Kalemiye** sınıfına mensuptur.

Reisülküttap:

- Devletin ilk dönemlerinde nişancıya bağlı olarak çalışan kâtiplerden biriydi.
- Devletin **dış işlerinden sorumlu** oldu. Padişah fermanlarına uygun olarak emirleri yazmak, **yabancı devletlerden gelen mektupları tercüme etmek ve bunlara cevap vermek** görevleriydi.
- **Kalemiye** sınıfına mensuptur.

Şeyhülislam:

- Divan toplantılarında **alınan kararların İslam dinine uygun olup olmadığına** karar vermiştir.
- **İlmiye** sınıfına mensuptur.
- Şeyhülislamın verdiği kararlara “**fetva**” denilmektedir.

Kaptan-ı Derya:

- Osmanlı Devleti'nde **donanma komutanıdır.**
- Kanuni zamanında divanın asıl üyesi olmuştur. Deniz seferinde olmadığı zamanlarda divan toplantılarına katılırdı.
- **Seyfiye** sınıfına mensuptur.

Bilgi: Divan toplantıları sabah namazından sonra başlar ve öğleye kadar devam ederdi.

- **Divanda tecrübeli ve alanında uzman devlet adamları görev yapardı.**

SEYFİYE: Yönetim-Askeriye

Yönetimde ve askeriyede yer alan kesimdir. **Tımarlı sipahiler, kapıkulu askerleri ve deniz askerleri** seyfiye üyelerinden bazılarıdır.

İLMİYE: Din, Adalet ve Eğitim-Öğretim

Medreselerde eğitim almış âlimler sınıfıdır. **Şeyhülislâm, kadı ve medrese öğrencileri** ilmiye üyelerinden bazılarıdır.

KALEMİYE: Bürokrasi

Devlet dairesinde çalışan **memurların genel adıdır**. Tarihçiler ve Osmanlı idaresine dair eser yazanlar, kalemiye üyelerinden bazılarıdır.

Bilgi:

- Divan-ı Hümayun günümüzün **Bakanlar Kurulu** niteliğine sahip bir kurumdur.
- Divan-ı Hümayun **Orhan Bey döneminde kurulmuş,**
- II. Mahmut döneminde kaldırılarak yerine **Bakanlıklar** (Nazırlıklar) kurulmuştur.

Sosyal Bilgiler

Ders Notu + Yazılı + Online Test + Online Etkinlik +
Bilgi Kartları
için

SOSYAL BİLGİLER 7

OSMANLI FETİH SİYASETİ

Zeki DOĞAN Sosyal Bilgiler Öğretmeni

İstanbul'un Fethi (29 Mayıs 1453)

İstanbul'un Fethinin Nedenleri

- Bizans'ın, Osmanlı şehzadelerini ve Avrupa devletlerini Osmanlıya karşı kışkırtması *(siyasi neden)*
- Bizans'ın, Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü bozması ve Osmanlı Devleti için sürekli tehdit oluşturması *(siyasi neden)*
- İstanbul'un coğrafi konumu ve önemli ticaret yolları üzerinde bulunması *(ekonomik neden)*
- Peygamber efendimizin(s.a.v) İstanbul'un fethi ile ilgili hadisinin II. Mehmet'i fetih için teşvik etmesi *(dinî neden)*

İstanbul'un Fethi (29 Mayıs 1453)

İstanbul'un Fethi için yapılan hazırlıklar

- Anadolu Hisarı'nın karşısına **Rumeli Hisarı** yaptırıldı.
 - **Dönemin en büyük topları (Şahi)** döktürüldü. Havan topları icad edildi.
 - Surlara yaklaşmak için **tekerlekli kuleler** yapıldı.
- İstanbul'u denizden kuşatmak için **400 parçalık donanma hazırlandı.**
 - Avrupa'dan, gelecek yardımları engellemek için bir ordu Balkanlarda hazır tutuldu.

İstanbul'un Fethi (29 Mayıs 1453)

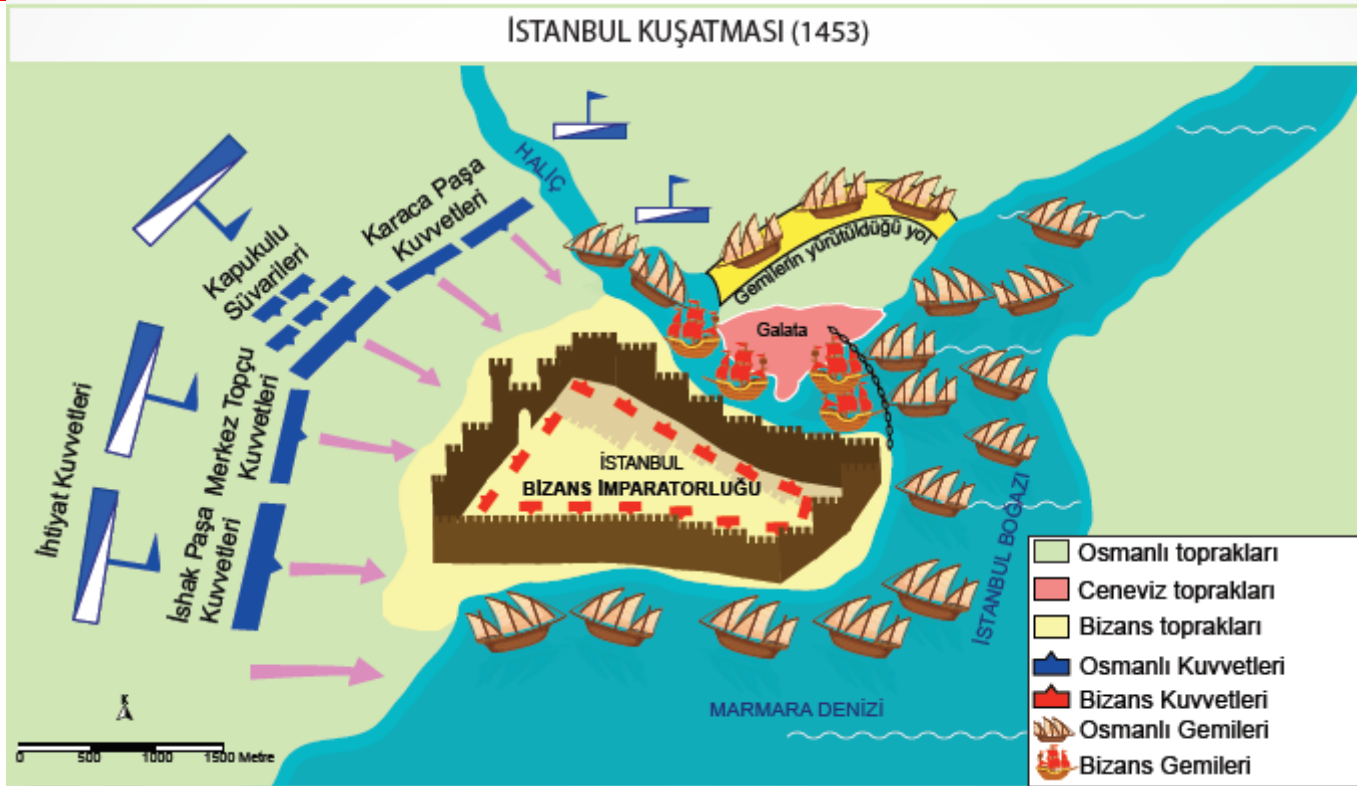
Bizans İmparatorluğu'nun aldığı tedbirler

- Şehir surları tamir edilerek kuvvetlendirildi.
- Haliç'in ağzı kalın bir zincirle kapatıldı.

- Suda bile yanabilen Grejuva ateşi hazırlandı.
- Avrupa'dan yardım istendi

İstanbul'un Fethi (29 Mayıs 1453)

- **II. Mehmet** 6 Nisan 1453'te **şehri karadan ve denizden** kuşattı.
- 72 parçalık bir **donanma** kızaklardan kaydırılarak Haliç'e indirildi.
- 53 gün süren kuşatmadan sonra **29 Mayıs 1453**'te İstanbul fethedildi.

İstanbul'un Fethi (29 Mayıs 1453)

İstanbul'un Fethinin Türk Tarihi Açısından Sonuçları

1. Osmanlı Devleti imparatorluk hâline geldi ve İstanbul devletin **başkenti** oldu.
2. Osmanlı Devleti **toprak bütünlüğüne** kavuştu.
3. İstanbul Boğazı ve **Karadeniz Ticaret Yolu** Osmanlı Devleti'nin denetimine geçti.
4. II. Mehmet'e "**Fatih**" unvanı verildi.
5. Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi sona erdi, **Yükselme Dönemi** başladı.

İstanbul'un Fethi (29 Mayıs 1453)

İstanbul'un Fethinin Dünya Tarihi Açısından Sonuçları

1. **Bizans** (Doğu Roma) **İmparatorluğu yıkıldı. (siyasi sonuç)**
2. Orta Çağ sona erdi, **Yeni Çağ** başladı.
3. Karadeniz ticaret yolunun Osmanlı Devleti'nin eline geçmesi Avrupalıların **Coğrafi Keşifleri** başlatmalarında etkili oldu. **(ekonomik sonuç)**
4. İstanbul'un fethinden sonra İtalya'ya yerleşen bilim adamları Avrupa'da **Rönesans**'ın başlamasında etkili oldular. **(kültürel sonuç)**
5. İstanbul'un fethiyle kale ve surların top gülleleriyle yıkılabileceği anlaşıldı. Bu gelişme, Avrupa'da **feodalite** (derebeylik) **rejiminin yıkılmasında** ve mutlak krallıkların güçlenmesinde etkili oldu. **(siyasi sonuç)**

- Fatih, İstanbul'un fethinden sonra **Karadeniz kıyılarını denetim altına almak, Karadeniz ticaret yolu üzerindeki Osmanlı egemenliğini güçlendirmek** ve **Anadolu Türk birliğini sağlamak** için fetihlere yöneldi.
- **Amasra, Sinop, Trabzon** ve **Kırım** fethedildi.
- Kırım'ın alınmasıyla **Karadeniz bir Türk gölü** haline geldi, **İpek Yolu** Osmanlı kontrolüne geçti.

Doğunun Fatihi: Yavuz Sultan Selim

- Fatih Sultan Mehmed'in torunu olan I. Selim öncelikli olarak **Osmanlı Devleti'nin doğu ve güney sınırları ile ilgilenmiştir.**

- Yavuz Sultan Selim, **Çaldıran Savaşı**'nda (1514) Safevî Devleti'nin hükümdarı Şah İsmail'i yenerek Safevilerin (İran) Anadolu üzerindeki baskısını ortadan kaldırmıştır.
- **Turnadağ Savaşı** (1515) ile Dulkadiroğlu Beyliği'ni ortadan kaldırmıştır.
- Böylece **Anadolu'da Türk birliği kesin olarak sağlanmıştır.**

Doğunun Fatihi: Yavuz Sultan Selim

- **Mısır Seferi** olarak adlandırılan **Mercidabık Savaşı** (1516) ve **Rıdaniye Savaşları** (1517) ile Memluk Devleti'ni ortadan kaldırarak **Mısır'ı Osmanlı topraklarına katmış** ve sınırları Afrika Kıtası'na kadar genişletmiştir.
- **Mercidabık Savaşı** ile **Suriye ve Filistin** Osmanlı topraklarına katılmıştır.
- **Rıdaniye Savaşı** ile **Memlûk Devletine son verilmiş, Mısır Osmanlı topraklarına katılmış, Halifelik ve Baharat Yolu Osmanlı Devletinin eline geçmiştir.**
- 8 yıllık kısa saltanat süresinde Osmanlı topraklarını yaklaşık 3 kat büyötmeyi başarmış ve oğlu Kanuni'ye zengin bir devlet bırakmıştır.

Kanun Olan Padişah: I. Süleyman (Kanuni)

- ✓ Osmanlı Devleti'nde **46 yıl** ile en uzun süre tahtta kalan padişahtır.
- ✓ Adaleti ve yaptığı kanunlar sayesinde "**Kanuni**" unvanı verilmiştir.
- ✓ **Döneminde Osmanlı Devleti hem doğuda hem de batıda güçlü bir konuma geldi.**
- ✓ Orta Avrupa'nın kilidi durumundaki **Belgrat** onun zamanında alındı (1521).

- **Mohaç Meydan Savaşı**'nda Macarları yenerek Orta Avrupa'da Osmanlı hâkimiyetini pekiştirdi (1526).
- Alman İmparatoru Şarken'e karşı Fransa Kralı I. Fransuva'yı destekleyerek **Fransa'ya ayrıcalıklar (kapitülasyonlar)** verdi.

Kanun Olan Padişah: I. Süleyman (Kanuni)

- ✓ **Bu dönemde Viyana kuşatıldı** ancak ağır kış şartlarının da etkisiyle sonuç alamadı(1529).
- ✓ Doğuda **İran'a karşı üç sefer düzenledi.**
- ✓ Akdeniz'de hâkimiyeti sağlamak için önemli olan **Rodos Adası** alındı (1522).
- ✓ **Barbaros Hayreddin Paşa Preveze Deniz Savaşı'nda** (1538) haçlı donanmasını yenerek Akdeniz'de üstünlüğün Osmanlı Devleti'ne geçmesini sağladı.

Bilgi:

Preveze Deniz Savaşı ile **Akdeniz bir Türk gölü haline gelmiş,** Akdeniz'deki Türk egemenliği pekişmiştir.

Denizlerdeki Fetihler

- Orhan Bey zamanında **Karesioğulları Beyliği**'nin Osmanlı Devleti'ne bağlanması ile **denizcilik faaliyetleri** başlamıştır. Osmanlı Devleti ilk donanmaya Orhan Bey Dönemi'nde sahip olmuş, **ilk tersane** I. Beyazid tarafından **Gelibolu**'da yaptırılmıştır.
- Osmanlı Devleti Akdeniz ve Karadeniz hâkimiyeti için Venedik ve Cenevizlilerle mücadele etmiştir.
- Osmanlı Devleti **ilk deniz savaşını** Çelebi Mehmed Dönemi'nde Venedikliler ile yapmış, ancak başarılı olamamıştır.

Denizlerdeki Fetihler

- **Fatih Sultan Mehmet** İstanbul ve çevresinin güvenliğini sağlamak için öncelikle Karadeniz ve Ege Denizi'nde hâkimiyet kurmak istemiştir.
- Bu amaçla Ege Denizi'nde **İmroz, Limni, Bozcaada, Eğriboz, Semadirek, Midilli ve Taşoz** adalarını,
- Karadeniz'de **Amasra, Sinop, Trabzon ve Kırım'ı** fethetmiştir.

- II. Bayezid Dönemi'nde ise **Kili** ve **Akkirman** Kalelerinin alınmasıyla karadan Kırım ile bağlantı kurulmuştur.

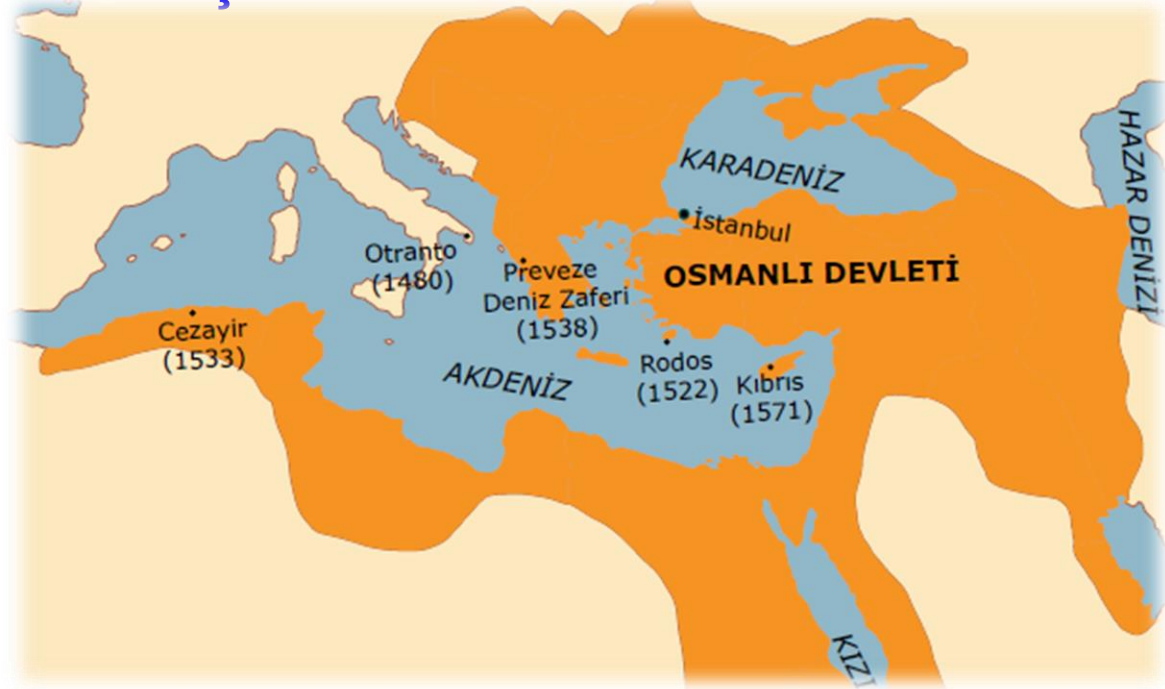
Denizlerdeki Fetihler

Akdeniz'de Hâkimiyet

- Kanuni Sultan Süleyman Dönemi Akdeniz'de Osmanlı Devleti'nin hâkimiyet kurduğu dönemdir.
- **Barbaros Hayreddin Paşa**'nın Haçlı donanmasına karşı kazandığı **Preveze Deniz Savaşı** Osmanlı Devleti denizlerde de en büyük devletlerden biri hâline getirmiştir.

Bilgi:

Preveze Deniz Savaşı ile Akdeniz bir Türk gölü haline gelmiştir.

Denizlerdeki Fetihler

Kıbrıs'ın Fethi

- Osmanlı Devleti, **Doğu Akdeniz'in güvenliğini sağlamak için** Kıbrıs adasını almak zorundaydı. Ayrıca **adada bulunan korsanlar bölge ticaretine zarar veriyordu**. Lala Mustafa Paşa 1571 yılında adayı fethetti.
- Kıbrıs'ın fethinden sonra Papa'nın çağrısı ile bir Haçlı donanması oluşturuldu. Haçlı donanması **İnebahtı Deniz Savaşı**'nda Osmanlı donanmasını mağlup etti (1571).

➤ Osmanlı Donanması altı ayda yeniden inşa edilerek tekrar Akdeniz'in en önemli deniz gücü hâline geldi.

Denizlerdeki Fetihler

- 1669 yılında **Girit adasının fethedilmesiyle** Osmanlı Devleti Akdeniz'deki egemenliğini devam ettirmiştir.
- Ancak kuşatmanın yaklaşık 25 yıl sürmesi **Osmanlı donanmasının eski gücünde olmadığı gösterir.**

Osmanlı Donanmasının Zarar Gördüğü Yer ve Olaylar

- **İnebahtı Deniz Savaşı** 1571 (Haçlı donanmasına yenildik)
- **Çeşme Baskını** 1770 (Rusya Çeşme'de donanmamızı yaktı)
- **Navarin Baskını** 1827 (İngiltere, Fransa ve Rusya donanmamızı yaktılar)
- **Sinop Baskını** 1853 (Rusya Sinop'ta donanmamızı yaktı)

Bir sonraki dersimiz

Avrupa'da Uyanış

BİZDEN 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER

KONU ANLATIMI • ETKİNLİK • SORU BANKASI

ÖĞRENCİNİN “CAN SİMİDİ”

SINAVA
HAZIRLIK

PANİK YOK!

OKULA
YARDIMCI

BİZ
VARIZ!

Akıllı Tahtaya
ZEKA KATTIK!

“AKIL KÜPÜ”
TAHTA

- ETKİLEŞİMLİ SUNULAR
- DİJİTAL DERS NOTLARI
- DİJİTAL OYUNLAR

SADECE BU KİTABA ÖZEL!

ERKAN İSANMAZ
ŞEYHMUS YÜCE
YAVUZ YILDIZ
MURAT SAAT
ZEKİ DOĞAN

- ÖZEL ETKİNLİKLER
- KONU ANLATIMLARI
VE SORULAR
- KAZANIM ÖLÇEN
TEST SORULARI İLE

MEB
KAZANIMLARI

BİZ
SOSYAL BİLGİLER
BİZ YAYINLARI

SOSYAL BİLGİLER 7

AVRUPA'DA UYANIŞ COĞRAFİ KEŞİFLER & RÖNESANS REFORM & AYDINLANMA ÇAĞI SANAYİ İNKILABI & FRANSIZ İHTİLALI

AVRUPA'DA UYANIŞ

- 11. ve 12. yüzyıllarda **Haçlı Seferleri** sırasında Avrupalılar İslam dünyasından **matbaa, kâğıt** ve **pusulayı** öğrenmekle kalmamış aynı zamanda bunları geliştirmişlerdir.
- Bu araçların kullanılması Avrupa'da 15. ve 19. yüzyıllar arasında **ekonomik, sosyal, kültürel, dinî, bilimsel ve siyasi gelişmelerin temelini oluşturmuştur.**

- 15. ve 16. yüzyıllarda **tuz ve baharat** Avrupa'da çok değerliydi. Hindistan'dan getirilen baharata çok büyük bir talep vardı ve lüks bir gıda maddesi olarak kabul ediliyordu.
- Çin'de üretilen **ipekli kumaşlar** Avrupa saraylarında gösterişli kıyafetlerin dikiminde kullanılıyordu. **Bu iki değerli ürün dünyanın en önemli ticaret yollarına (İpek ve Baharat Yolu) isim olmuştur.**

AVRUPA'DA UYANIŞ

- İstanbul'un Türkler tarafından fethedilmesi ile Avrupa ekonomik ve siyasi olarak zor durumda kalmıştı.
- Avrupalılar Osmanlıya ve diğer Müslüman ülkelere vergi ödememek, ticaret mallarına daha kolay ve ucuz yoldan ulaşabilmek amacıyla Çin ve Hindistan'a giden yeni yollar aradılar.
- Bu arayış sonucunda **Avrupalı denizciler yeni adalar, ticaret yolları ve Amerika kıtasını keşfettiler. Bu keşiflerinin tümüne birden coğrafi keşifler denilmektedir.**

COĞRAFI KEŞİFLER

- 15. yüzyıl ve 16. yüzyıllarda Avrupalılar tarafından yeni ticaret yollarının bulunması amacıyla başlatılan gezilere **Coğrafi Keşifler** denir.

Coğrafi Keşiflerin Sebepleri

- ✓ Ticaret yollarının (İpek ve Baharat yolu) Müslümanların eline geçmesi
- ✓ Doğu ülkelerinin zenginliklerine ulaşma isteği
- ✓ Coğrafya bilgisinin ilerlemesi
- ✓ Pusulanın geliştirilmesi
- ✓ Gemicilik sanatındaki ilerlemeler
- ✓ Efsane ve hurafelere inanmayan cesur gemicilerin yetişmesi

Keşifler ve Kâşifler

- Portekizli **Bartelmi Diaz** Afrika'nın güney ucuna ulaşarak **Ümit Burnu**'nu buldu (1487).
- İtalyan asıllı **Kristof Kolomb**, **Amerika Kıtası**'nı buldu (1492). Ancak yeni bir kıta keşfettiğini anlayamadan öldü.
- Portekizli **Vasko do Gama**, Ümit Burnu'nu dolaşarak Hindistan'a vardı (1498). Böylece **Hint Deniz Yolu** bulunmuş oldu.

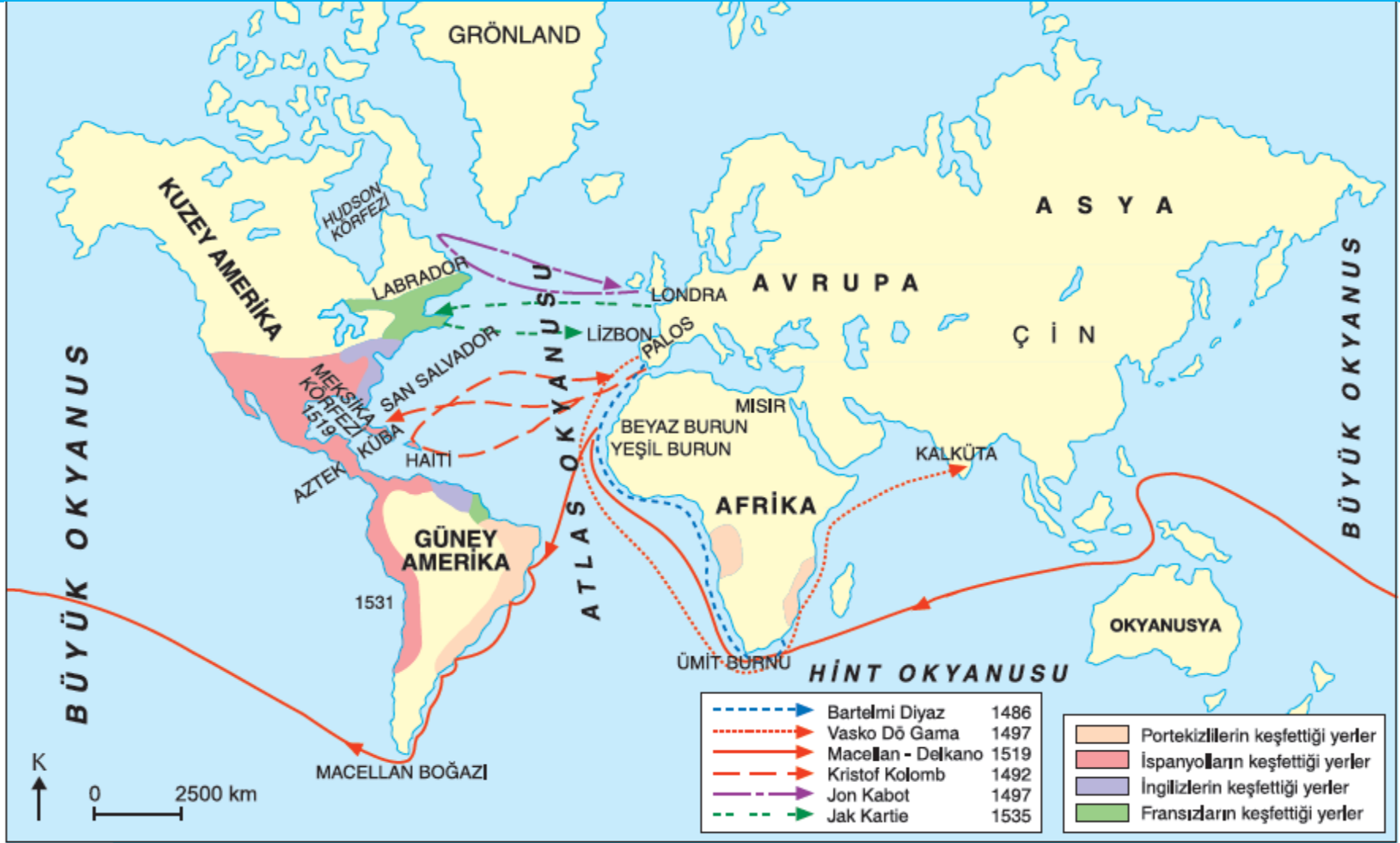
Keşifler ve Kâşifler

- İtalyan gemici **Ameriko Vespuçi**, Amerika'nın yeni bir kıta olduğunu dünyaya ilân etti ve kıtaya onun adı verildi. **Amerika** (1507).
- 1519'da Portekiz asıllı **Macellan** tarafından başlatılan batıya seyahat **Del Kano** tarafından tamamlanarak (1522) **dünyanın yuvarlak olduğu** ilk kez ispatlanmıştır.

Bilgi:

Başlangıçta Portekizliler ve İspanyollar tarafından başlatılan Coğrafi Keşifler, özellikle İngilizler, Fransızlar ve Hollandalılar tarafından tamamlanmıştır.

Keşifler ve Kâşifler

Başlıca coğrafi keşifler haritası (15. ve 16. yüzyıllar)

Coğrafi Keşiflerin Sonuçları

- ✓ **Hristiyanlık yayıldı.** Buna karşılık dünyanın düz olduğu gibi pek çok yanlış bilgi aktaran **din adamlarına olan güven azaldı.** *(dini sonuç)*
- ✓ Keşfedilen yerlerde yetişen **domates, vanilya, patates, tütün, kakao gibi bitki türleri** tanındı. *(kültürel sonuç)*
- ✓ Avrupalıların, keşfettikleri yerleri sömürgeleştirmesiyle **Sömürgecilik** başladı. *(ekonomik sonuç)*
- ✓ **Ticaret yolları değişti.** Akdeniz limanları ile Baharat ve İpek Yolu eski önemini kaybederken Hint Okyanusu kıyısındaki limanlar önem kazandı. *(ekonomik sonuç)*

Coğrafi Keşiflerin Sonuçları

- ✓ **Yeni keşfedilen ülkelerde bol miktarda bulunan altın ve gümüş gibi değerli madenler Avrupa'ya getirildi. Avrupa'da ticaretle uğraşan kişiler** (Burjuva sınıfı) **zenginleşti.**
Tüccarların, soyluların ellerinde bulunan toprakları satın almalarıyla soylular eski güçlerini kaybettiler. *(sosyal-ekonomik)*
- ✓ **Zenginleşen Avrupalılar, kültür ve sanat hareketlerini desteklediler.** Böylece, Avrupa'da **Rönesans'ın doğmasına** ortam hazırlamış oldu. *(kültürel)*

RÖNESANS

"Yeniden doğuş" anlamına gelir. 15. ve 16. yüzyılda Avrupa'da **edebiyat, bilim ve güzel sanatlar** alanında meydana gelen gelişmelere verilen addır.

Rönesansın Nedenleri:

- ◆ Coğrafi Keşiflerle birlikte ekonomik refaha kavuşan halkın bilim ve sanata önem vermeye başlaması.
- ◆ Eski Helen ve Roma dönemine ait eserlerin incelenmesi.
- ◆ Kağıt ve matbaanın öğrenilmesiyle birlikte okuma-yazma oranının artması, düşüncelerin geniş alanlara yayılması.
- ◆ İstanbul'un fethinden sonra İtalya'ya kaçan bilginlerin orada yapmış oldukları çalışmalar.
- ◆ Avrupa'nın İslami bilimsel eserleri kendi dillerine çevirmeleri.
- ◆ Bilim adamlarını destekleyen "**mesen**" sınıfının varlığı.

RÖNESANS

- ❖ **Rönesans'ın İtalya'da başlama nedeni**, coğrafi konumu, ekonomik refahı ve eski Roma antik eserlerinin burada bulunmasıdır.
- ❖ **İtalya'da başlayan Rönesans** bütün Avrupa'ya yayılmıştır. Rönesans hareketleri Fransa ve Polonya'da **bilim**, İngiltere ve İspanya'da **edebiyat**, Almanya'da **din** alanında etkili olmuştur.

Rönesansın Temsilcileri

İtalya'da Boccaccio, Makyevel, Petrark, Bellini, Leonardo Da Vinci, Mikel Anj, Donatello, Rafael;

Fransa'da Albert Dürer, Francis Bacon, Montaigne

İngiltere'de William Shakespeare;

İspanya'da Cervantes;

Almanya'da Martin Luther, Erasmus

RÖNESANS

Rönesansın Sonuçları

- ✓ Orta Çağ'ın **skolastik düşüncesi yıkılırken** yerine **serbest ve bilimsel düşünce doğdu.**
- ✓ **Reform hareketine zemin hazırlandı.**
- ✓ **Hristiyanlığın sanat ve düşünce üzerindeki baskısı sona erdi.**
- ✓ Mimari, bilim, sanat ve edebiyatta pek çok yeni eserler verildi.
- ✓ Avrupa'da **bilimsel gelişmelerin önü açıldı.**
- ✓ **Reform hareketlerine ve Aydınlanma Çağı'na zemin hazırladı.**

REFORM

- Kelime anlamı **düzeltilme, yenileme** anlamındadır.
- 16. yüzyılda Avrupa'da **Hristiyanlığın Katolik mezhebindeki bozulmalara tepki olarak** Almanya'da ortaya çıkan yeni düzenlemelere "**Reform**" denir.

Reformun Nedenleri

- **Kağıt ve matbaayla birlikte okur yazar oranının artması.**
- **İncil'in farklı dillere çevrilmesi sonucu İncil'in asıl içeriğinin öğrenilmesi ve din adamlarına olan güvenin azalması.**
- **Kilisenin Endülüjans yetkisini kullanarak zenginleşmesi ve halkın bu gelişmelere tepkisi.**
- Rönesans hareketleriyle birlikte düşünce özgürlüğünün oluşması.

REFORM

- ❖ Reform hareketleri, **Martin Luther** öncülüğünde **Almanya**'da ortaya çıkmıştır.
- ❖ Martin Luther kilisenin uygulamalarına karşı çıkmıştır. Buna karşılık kilise, Martin Luther'i dinden çıkarmış ve ölüme mahkûm etmiştir. **Martin Luther, Katolik kilisesinin bu kararını protesto ettiği için Luther taraftarlarına Protestan denilmiştir.** Böylece **Protestanlık** mezhebi doğmuştur.

- ❖ Almanya'da Protestanlık, Fransa'da **Kalvenizm**, İngiltere'de **Anglikanizm** mezhepleri ortaya çıkmıştır.

Martin Luther

REFORM

Reformun Sonuçları

- ✓ Avrupa'da **yeni mezhepler** ortaya çıkmış, **mezhep birliği bozulmuş** ve **mezhep savaşları** yaşanmıştır.
- ✓ **Katolik kilisesine ve din adamlarına olan güven azalmıştır.**
- ✓ Kilisenin elinde bulunan **eğitim sistemi laik bir şekle dönüştürülmüştür.**
- ✓ Kilisenin elinde bulunan topraklar, mallar halk tarafından paylaşılmıştır.
- ✓ **Bilimsel çalışmalar önündeki en büyük engel olan kiliseler, eski önemini kaybetmiştir.**

REFORM

Püf nokta:

Osmanlı Devleti Reform hareketlerinden olumlu etkilenmiştir.

Reformla birlikte, Avrupa'da mezhep birliğinin bozulması ve mezhep savaşlarının başlaması Osmanlı'nın Orta Avrupa'da ilerleyişini kolaylaştırmıştır.

AYDINLANMA ÇAĞI

- 18. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkan her konuda akla öncülük tanıyan düşünce sistemine «**Aydınlanma**»,
- bu düşünce sistemi ile gelen yeni döneme ise »**Aydınlanma Çağı**» adı verilir

- ◆ Bu dönemde **deney ve gözlem önem kazanmış, doğa bilimlerinde büyük gelişmeler sağlanmıştır.**
- ◆ Aydınlanma Çağı'nın oluşmasında etkili olan bilim adamlarından bazıları şunlardır.
 - **Newton** (*Fizik ve matematik*), **Kopernik** (*astronomi*), **Galileo** (*astronomi*) **Descartes** (*matematik*)
 - **Jan Jack Rousseau, Montesquieu, Voltaire** (*sosyal bilimler*) **Mozart, Bach** (müzik)

SANAYİ İNKILABI (ENDÜSTRİ DEVRİMİ)

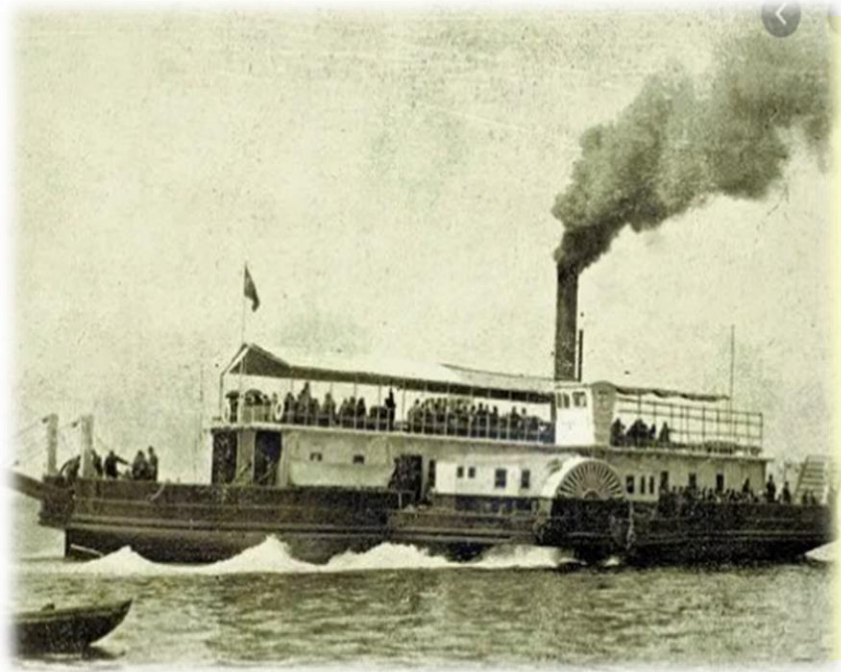
18. yüzyılda İngiltere’de **James Watt** tarafından **buhar gücünün makinelerde kullanılmasıyla** başlayan teknolojik gelişmelere denir.

Sanayi İnkılabının Sonuçları

- ✓ El tezgahları ve atölyeler kapanmış, **fabrikalar** açılmış, mallar seri ve ucuz olarak üretilmeye başlanmıştır.
- ✓ **Pazar arayışı** ve **hammadde ihtiyacı** artmış, **sömürgecilik** hız kazanmıştır.
- ✓ **İşçi sınıfı** ortaya çıkmış, **köyden şehre göç** başlamıştır.

SANAYİ İNKILABI (ENDÜSTRİ DEVRİMİ)

Sanayi İnkılabının Sonuçları

- ✓ Sanayileşemeyen ülkeler sömürge durumuna düşmüştür.
- ✓ Osmanlı ülkesi, kapitülasyonların da etkisiyle açık pazar haline gelmiş, **küçük esnaf** ve **Lonca teşkilatı** çökmüştür.

- ✓ **Kapitalizm, Liberalizm, Sosyalizm** gibi kavramlar ortaya çıkmıştır.
- ✓ **Süveyş Kanalı** ve **Panama Kanalı** açılmış **uluslararası ulaşım ve ticaret gelişmiştir.**

SANAYİ İNKILABI (ENDÜSTRİ DEVRİMİ)

Sanayi İnkılabının Osmanlı Devletine Etkileri

- Avrupalı devletler fabrikalarda ucuz ve seri üretim gerçekleştirirken **Osmanlı Devleti atölye gibi küçük işletmelerde üretim yapmaktaydı.**
- Daha yüksek fiyata mal olan yerli ürünlerin Avrupalı ürünlerle rekabet gücü azaldı.
- Bu durum **Osmanlı topraklarını Avrupalı devletler açısından ham madde temin edilecek bir kaynak ve aynı zamanda üretilen malların satılacağı bir pazar haline getirdi.**

FRANSIZ İHTİLALİ

- Fransız İhtilali, 1789 yılında Fransa'da meydana gelen bir halk hareketidir / ayaklanmasıdır.

Fransız İhtilali sonucunda;

- 1- Yeniçağ kapanmış ve **Yakınçağ** açılmıştır.
- 2- Mutlak monarşi yıkılmış, **cumhuriyet** ilan edilmiştir.
- 3- **Adalet, eşitlik, özgürlük, insan hakları, demokrasi, milli irade ve milliyetçilik** gibi düşünceler ortaya çıkmıştır.
- 4- Bu düşünceler önce Avrupa'da daha sonra bütün dünyada etkili olmuştur.
- 5- **Milliyetçilik düşüncesi** çok uluslu imparatorluklarda azınlık isyanlarına ve parçalanmalara neden olmuştur.

FRANSIZ İHTİLALİ

Fransız İhtilali'nin Osmanlı Devletine Etkileri

Olumlu:

- Fransız İhtilali ile ortaya çıkan **adalet, eşitlik, özgürlük, demokrasi** gibi ilkeler Osmanlı Devleti'nde de etkili olmuş, bu da **demokratikleşme çalışmalarının** yapılmasını zorunlu kılmıştır. Tanzimat ve Islahat Fermanları, I. ve II. Meşrutiyet gibi...

Olumsuz:

- Fransız İhtilali ile ortaya çıkan özgürlük ve milliyetçilik gibi akımlar Osmanlı Devleti gibi çok **uluslu devletlerde isyanlara** neden oldu. Milliyetçilik akımının etkisi ve Avrupalı devletlerin kışkırtmalarıyla özellikle Balkanlarda **azınlık isyanları** ortaya çıktı. Osmanlı Devleti parçalanma tehlikesi geçirdi.

Bir sonraki dersimiz

Osmanlıda Islahat Hareketleri

SOSYAL BİLGİLER 7

OSMANLI DEVLETİNDE ISLAHAT HAREKETLERİ

Islahat Hareketleri

- Avrupa'da coğrafi keşiflerle başlayan gelişmeler Osmanlı Devleti'ni de etkiledi. **Coğrafi keşifler sonrası ticaret yolları değişti ve Osmanlı Devleti'nin vergi ve ticaret gelirleri azaldı.** Uzun süren savaşların beraberinde getirdiği ekonomik sıkıntılar ve isyanlar devleti zor durumda bıraktı.

Avrupa'ya karşı askerî üstünlüğünü kaybeden Osmanlı Devleti yeni fetihler yapamayınca ekonomisi daha da bozuldu. Bu duruma çözüm bulmak amacıyla 17. yüzyılda **padişahlar ve bazı devlet adamları çareler aramaya başladı.**

- Bu amaçla dönemin aydınları devletin bozulan kurumlarıyla ilgili raporlar hazırladı. Bu raporların en önemlilerinden biri IV. Murat döneminde hazırlanan **Koçibey Risalesi'**dir.

Islahat Hareketleri

- Duraklama döneminde padişahlar yenilikler/ıslahatlar yaparak devleti yeniden eski gücüne kavuşturmaya çalıştılar.
- **Ancak 17. yüzyılda yapılan yenilikler süreklilik gösterememiş, yapılan ıslahatlar kalıcı olmamıştır.**

- **1683'te II. Viyana Kuşatması'ndan sonra Osmanlı orduları yenilince askeri üstünlük Avrupalılara geçmiştir.**
- Bu durum **Osmanlı yönetici ve aydınlarının Avrupalıların askerî alandaki üstünlüklerini kabul etmeye başlamalarını sağlamıştır.**
- Böylece tarihimizde **18. yüzyıl başlarından (Lale Devri) itibaren ilk defa Osmanlı kurumlarının batıdan örnek alınarak düzenlenmeye çalışıldığı bir dönem başlamıştır.**

LALE DEVRİ

- Tarihimizde **1718 Pasarofça Antlaşması'ndan 1730 Patrona Halil İsyanına kadar süren döneme Lâle Devri** denir. Bu dönemde padişah Sultan **III. Ahmet**, Sadrazam ise Nevşehirli Damat İbrahim Paşa idi.
- Bu dönemde başlayan ıslahat hareketleri sırasında **Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendi Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip etmek için** Paris'e gönderilmişti. Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendi'nin verdiği bilgiler Osmanlı Devletinin modernleşmesinde etkili olmuştur.
- **Osmanlı tarihinde ilk defa Lale Devrinde Batı kültürü ve kurumlarına yoğun bir ilgi başlamıştır.** Lale Devri'nde Osmanlı Devleti Avrupa ile yakın ilişkiler kurmuştur.

Lale Devri Islahatları

- ✓ **Avrupa'nın önemli başkentlerinde ilk kez geçici elçilikler** kurulmuştur. *(siyasi-diplomatik)*
- ✓ İlk kez **çiçek aşısı** uygulanmıştır. *(sağlık)*
- ✓ 1720 yılında tulumbacıların yerine **İtfaiye teşkilatı** kurulmuştur. İtfaiye teşkilatı Osmanlı tarihinde batı örnek alınarak kurulan ilk teşkilat olmuştur. *(sosyal)*
- ✓ Lale Devri'nde **Said Çelebi ile İbrahim Müteferrika** 1727'de **ilk Osmanlı matbaasını** kurmuştur. **Matbaa sayesinde kitap sayısı artmış ve fiyatı ucuzlamıştır. Bilginin yayılması kolaylaşmıştır.** *(teknik - kültürel)*

Lale Devri Islahatları

- ✓ Lale Devri'nde ilk defa Yalova'da **kâğıt fabrikası**, İstanbul'da **kumaş fabrikası** kurulmuştur. *(ekonomik)*
- ✓ **Kütüphaneler** kurulmuş, **Doğu klasikleri Türkçeye çevrilmiştir.** *(kültürel)*

- ✓ Lale Devri'nin ilk mimari eserlerinden biri **III. Ahmet Çeşmesi**'dir. *(mimari)*

- ✓ **Çini atölyeleri** açılmıştır. *(kültürel – ekonomik)*

- 18. yüzyılda askerî kurumlar da oluşturulmuştur. **Deniz Mühendishanesi** ve **Süat Topçuları Ocağı** gibi askerî kurumlar oluşturulurken Avrupa'dan uzmanlar getirilmiştir.

III. Selim Dönemi Islahatları

- **III. Selim** ıslahatlara başlamadan önce halkın, askerlerin ve ulemanın ileri gelenlerinden devletin zayıflamasının nedenleri ve neler yapılması gerektiği hakkında görüşlerini bildirmelerini istemiştir.
- III. Selim tahta çıktıktan sonra **Nizam-ı Cedid** (*yeni düzen*) adı verilen yenilikler yapmıştır.
- **Nizam-ı Cedid** adıyla **Avrupa tarzında bir askerî ocak kurmuş** ve bu ocağın masraflarını karşılamak için **İrad-ı Cedid** adıyla yeni bir hazine oluşturmuştur. (*askeri*)
- Avrupa başkentlerinde **daimî/sürekli elçilikler** açılmıştır. (*siyasi – diplomatik*)
- **Batı dillerinde yazılmış önemli eserler Türkçeye çevrilerek Batı düşüncesinin ülkeye girmesine hız verilmiştir.** (*kültürel*)

II. Mahmut Dönemi Islahatları

- II. Mahmut, tımar sisteminin bozulmasından sonra **asker ve vergi toplama işini üstlenen ve zamanla bölgelerinde güç kazanan toprak sahibi âyanlarla Senedi İttifak**'ı imzalamıştır (1808).
- ✓ Bu sözleşme ile Osmanlı tarihinde **ilk kez bir padişah yetkilerinden tavizler** vermiştir.

Püf bilgi: Sened-i İttifak ile Osmanlı Devletinde ilk defa padişahın gücü kısıtlanmıştır.

- ✓ II. Mahmut ayanlarla anlaştıktan sonra, bozulan ve devlete zarar veren **Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmıştır**. Yerine **"Asakir-i Mansure-i Muhammediye"** adıyla yeni bir ordu kurulmuştur.

Püf bilgi: Yeniçeri Ocağının kaldırılması ile yeniliklerin önündeki en büyük engel kaldırılmıştır.

II. Mahmut Dönemi Islahatları

- ✓ **Takvim-i Vekayi** adlı Fransızca ve Türkçe olarak **resmî bir gazete** çıkarılmıştır. *(kültürel-basın yayın)*
- ✓ **Avrupa tarzında yeni okullar açılmıştır.** Bu okulların amaçlarından biri de yabancı dil bilen insan yetiştirmektir. Bu dönemde **Avrupa'ya öğrenciler gönderilmiştir.** *(eğitim-kültür)*
- ✓ **Divanı Hümayun** kaldırılarak yerine **Nazırlıklar (Bakanlıklar)** kurulmuştur. *(yönetim)*
- ✓ **İlk defa askeri amaçlı nüfus sayımı yapılmıştır.** *(sosyal)*
- ✓ **İlköğretim (İstanbul'da) zorunlu hale getirildi.** *(eğitim)*
- ✓ **Karantina uygulaması başlatıldı.** *(sağlık)*

Tanzimat(1839) ve Islahat(1856) Fermanları

- Tarihimizde Tanzimat Fermanı(1839) ile başlayıp I. Meşrutiyet'in ilanına(1876) kadar süren döneme **Tanzimat Dönemi** denir.
- Tanzimat ile **devletin siyasi, sosyal, askerî ve kültürel alanlarda kötüye gidişini önlemek amacıyla** daha geniş kapsamlı yenilikler yapılmıştır. **Tanzimat Fermanı** 3 Kasım 1839'da Gülhane Parkı'nda halka okunduğu için **Gülhane Hatt-ı Hümayun**'u da denir.
Bilgi: Tanzimat Fermanı bütün Osmanlı halkının haklarını güvence altına alan bir düzenlemedir.
- 1856 yılında **Islahat Fermanı** ilan edilmiştir. Bu fermanla **yabancı devletlerin ülkenin iç işlerine karışmasını önlemek ve azınlıkların devlete bağlılıklarını kuvvetlendirmek amaçlanmıştır.** (*azınlık haklarına yönelik bir düzenlemedir*)

Diğer Gelişmeler

- Sadrazam Mustafa Reşit Paşa'nın çalışmaları sonucunda **ilk kâğıt para** bastırılmıştır.
- Paranın değerinin düşmesi nedeniyle Avrupa paralarının değerine eşit "**mecidiye**" basımına başlanmıştır. **Bu çalışmalar daha sonra kurulacak olan millî bankanın ilk hazırlıkları olmuştur.**

Bilgi:

- 1838 yılında İngiltere ile imzalanan **Balta Limanı Ticaret Anlaşması** ile **yabancıların serbestçe ticaret yapması Osmanlı ekonomisini iyice bozmuş**, Avrupa'dan alınan **dış borçların ödenememesi** üzerine **Duyun-u Umumiye İdaresi** (Genel Borçlar İdaresi) kurulmuştur.

Ziraat Bankasının Kurulması

- Avrupa devletleri ile ekonomik ve mali ilişkilerin geliştirilmesi sürecinde bankacılık gelişmeye başlamıştır.
- **Çiftçilerin ekonomik sorunlarını çözmek için kurulan Memleket Sandıkları** 1883'te aynı amaçlar doğrultusunda **Menafi Sandıkları**na dönüştürülmüştür.
- **15 Ağustos 1888'de Menafi Sandıkları'nın yerine Ziraat Bankası** kurulmuş, o tarihte faaliyette bulunan Menafi Sandıkları da banka şubelerine dönüştürülerek faaliyete başlamıştır. 1888'de **Ziraat Bankası** kurulmuştur.

Haberleşme ve Ulaşım

- 1840 yılında Posta hizmetleri için **Posta Nezareti** açılmış, Üsküdar-İzmit arasında posta yolu kurulmuştur. Sonra yurdun diğer bölgelerine yayılmıştır. (*haberleşme*)
- 1855 yılında ise **Telgraf Müdürlüğü** kurulmuş, 1872'de posta ve telgraf hizmetleri birleştirilmiştir. (*haberleşme*)
- Osmanlı Devleti **ilk buharlı gemiyi** 1827'de İngiltere'den satın almış ve ulaşımda kullanmaya başlamıştır.
- Vapura ilgi olunca 1851 yılında **Şirket-i Hayriye** adı ile bir vapur işletme şirketi kurulmuştur. (*ulaşım*)

Ulaşım

- Osmanlıda ilk toplu taşıma 1870'te "**Omnibüs**" adı verilen **büyük faytonlar**la yapılmıştır.
- Omnibüslerin ihtiyacı tam karşılayamaması nedeniyle 1871'de **atlı tramvaylar** kullanılmıştır.

- Bir diğer gelişme ise demir yolu ulaşımında yaşanmıştır. Osmanlı Devleti'nde **ilk demir yolu Kahire-İskenderiye** arasındadır.
- **Anadolu'daki ilk demir yolu hattı** 1856-1866 yılları arasında tamamlanan **İzmir-Aydın** arasındaki hattır.

Diğer Gelişmeler

- **1856 yılında** ticari banka olarak kurulan **Osmanlı Bankası**, 1863 yılında **devlet bankası** olma özelliğini kazandı.

- Osmanlı Bankası devlet bankası olarak devlete ait **kredi işlemleri, devletin gelirlerinin toplanması, iç ve dış borç işlemlerinin yapılması ve hükûmete mali konularda danışmanlık** hizmetlerinin verilmesi gibi görevler üstlendi.

Osmanlı Devletinde Demokratikleşme Hareketleri

Osmanlı Devleti 19.yüzyılda;

- ✓ Fransız İhtilalinin olumsuz etkilerini azaltmak,
 - ✓ Azınlık isyanlarını sona erdirmek,
 - ✓ Azınlıkların devlete bağlılıklarını arttırmak ve
 - ✓ Devletin dağılmasını önlemek için çeşitli ıslahatlar yaptı.
-
- **1839 Tanzimat Fermanı** ile **tüm Osmanlı halkının hakları güvence altına alındı.**
 - **1856 Islahat Fermanı** ile **azınlıklara geniş haklar verildi.**
 - **1876 I. Meşrutiyet ve 1908 II. Meşrutiyet** ile **yönetim şekli değişmiş, anayasa hazırlanmış ve halk ilk defa seçme ve seçilme hakkı elde etmiştir.**

Bir sonraki dersimiz

Osmanlıdan Kalan Mirasımız

SOSYAL BİLGİLER 7

OSMANLIDAN KALAN MİRASIMIZ & KÜLTÜRÜMLE VARIM

Osmanlıdan Kalan Mirasımız / Osmanlı Kültürü

- Osmanlı Devleti **topraklarını Doğu Avrupa, Güneybatı Asya ve Kuzey Afrika'ya kadar genişleterek dünyadaki büyük devletlerden biri olmayı başarmıştır.**
- **Osmanlı Devleti hâkimiyet kurduğu coğrafyada ve bu coğrafyanın çevresinde yaşayan farklı milletlerin kültürlerinden etkilenmiş, kendisi de yerel kültürleri etkilemiştir.**
- **Böylece Osmanlı Devleti sürekli etkileşim içinde ve zenginleşen bir kültüre sahip olmuştur.**
Osmanlı Devleti hakimiyet kurduğu coğrafyalarda birçok eser bırakmıştır.

Osmanlıdan Kalan Mirasımız / Osmanlı Kültürü

- Türk kültüründe **aile toplumun temelidir**. Osmanlı toplumunda da aileye verilen değerin sonucu olarak **kadın çok saygın bir yere sahiptir**.
- Türk aile yapısı, Osmanlı topraklarında dolaşan seyyahların dikkatini çekmiştir. **Osmanlı aile yapısının çok sağlam olduğunu yazan seyyahlar, yaşlılar ve çocuklar arasında yaşanan sevgi ve şefkati özellikle vurgulamışlardır**.

- Osmanlıda mahalle **toplumsal birliğin** temeliydi. Mahallede mükemmel bir **dayanışma** vardı. Mahallede bayram ve kış hazırlıkları, düğün, cenaze gibi merasimler hep birlikte yapılırdı. Maddi durumu iyi olmayanların ihtiyaçları mahalleli tarafından ortaklaşa karşılanırdı.

Osmanlıdan Kalan Mirasımız / Osmanlı Kültürü

- “Türkler arasında yaşayan birisinin dikkatini çeken temel özellik onların **konukseverlikleridir**. Bunu, bulunduğum her yerde paşadan dağ başındaki çadırında yaşayan yörüğe kadar herkeste gördüm. **Hangi dinden hangi milletten olursa olsun ayırım gözetmeksizin herkesin tek düşüncesi vardır: Yabancıнын karnını doyurmak.**”

Charles Fellows (İngiliz seyyah)

Osmanlıdan Kalan Mirasımız / Osmanlı Kültürü

- Osmanlı sanatında **mimari eserler** ön plana çıkar. Osmanlı mimarlarının yaptığı **camiler, medreseler, köprüler, hamamlar, imarethaneler** çağının üstün estetik anlayışını yansıtır.
- "Bıraktıkları hayrat hangi çeşit olursa olsun bizdekinden fazladır. **Kasabalar ve تنها yol kıyılarına yolcular için kervansaraylar yaptırır, yollar açtırırlar. Su olmayan yerlere çeşmeler ve tuvaletler yaptırırılar. Halkın ücretsiz faydalandığı bu yapılar öyle muhteşemdir ki saraya benzerler."**

M. Serrano Sanz (İspanyol seyyah)

Osmanlıdan Kalan Mirasımız / Osmanlı Kültürü

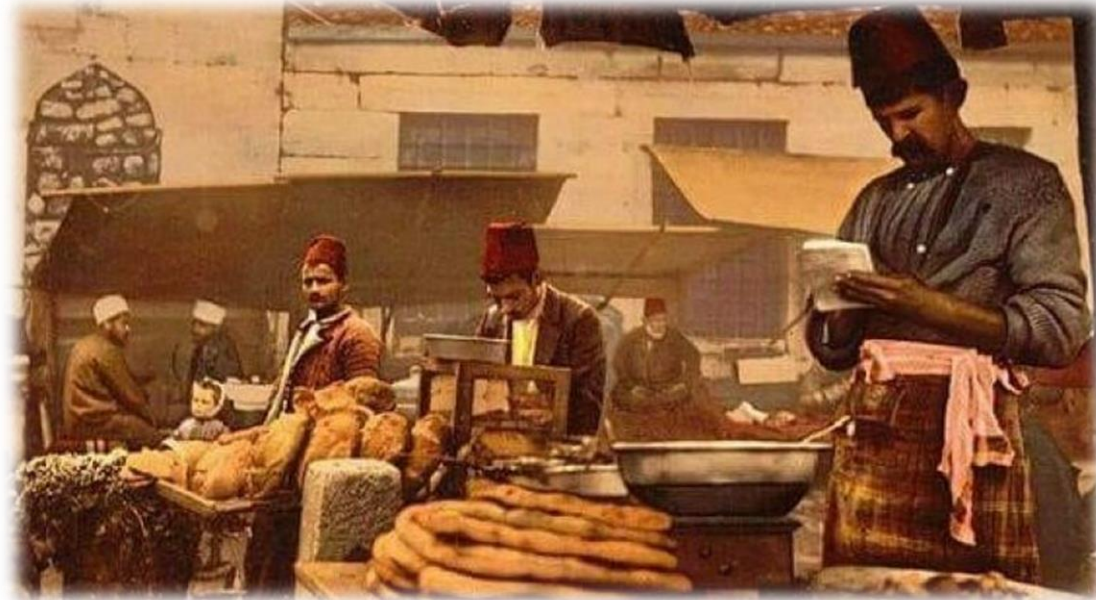
- Osmanlı, mimari eserlerinde **hayvanları korumayı** da ihmal etmemiştir. Yine kuşlar için büyük yapıların çatılarına ya da duvarlarına **kuş evleri** yapılmıştır. Mezar taşlarına kuşların su içebileceği bölümler yaptırmıştır.
- «Türkler hayırseverliklerini hayvanlara karşı bile gösterirler. Üsküdar'da bir **kedi hastanesi** bulunur, Bayezid Camisi'nin avlusunda da güvercinler için bir bakım yeri vardır.» (*Helmuth V. Moltke–Alman seyyah*)
- "Sadece insanlara değil, hayvanlara da yapılan iyilik çok büyük sevaptır. Bazı insanlar denizdeki balıklara ekmek atarlar." (*M. Serrano Sanz – İspanyol seyyah*)

Osmanlıdan Kalan Mirasımız / Osmanlı Kültürü

- Osmanlı insanının dikkat çeken bir **yardımlaşma** geleneği daha vardır. Ramazan aylarında hâli vakti yerinde olanlar hiç tanımadıkları, bilmedikleri mahalleleri dolaşmaya çıkarlarmış. Oralardaki bakkal, manav gibi esnafa uğrar ve dükkân sahibiyle baş başa kalınca sorarlarmış:
- **“Zimem defteri var mı?”**

Zimem defteri,
borçlunun ismini ve ne kadar borcu olduğunu gösteren, günümüzdeki veresiye defteridir.

Osmanlıdan Kalan Mirasımız / Osmanlı Kültürü

- Zimem defterinin olduğunu öğrenen kişi kimin ne kadar borcunu ödediğini öğrenme gereği duymadan **“Baştan, ortadan ve sondan şu kadar sayfanın borcunu hesapla.”** dermiş. Hesaplanan borcu ödedikten sonra da **“Haydi, Allah kabul etsin.”** deyip dükkândan çıkarmış.

“Osmanlı’dan gelen hoş bir âdet”
(Zimem defteri)

Bakkal, manav, kasap gibi esnafların tuttuğu borç defteri..
Ramazanda zengin bir şahıs bakkala gelir ve zenginliği ölçüsünde (esâsen gönül zenginliği ölçüsünde)
“İlk 20 kişinin borcunu hesapla” diyerek bu şahısların borcunu öderdi. Bazen tek bir şahıs tarafından bu borç defteri kapatılır, fakirler borçlarından kurtarılırdı.
Burada bir başka letâfet daha vardı ki, o da ne borçlu borcunu kimin ödediğini bilir, ne ödeyen kimin borcunu ödediğini bilirdi.
Böylece ne zenginde gurur, ne fakirde minnet... Ne hoş zarafet...

- Borç ödeyen kişi kimin borcunu ödediğini, borcu ödenen kişi de hayır sahibinin kim olduğunu bilmezmiş. Bilmek gereği de duymazmış.

Osmanlıdan Kalan Mirasımız / Osmanlı Kültürü

- Osmanlı Devleti'nde kahve kültürü önemli bir yere sahipti.

- Eve misafir geldiğinde kahve ve kahvenin yanında su ikram edilirdi. Misafir önce kahveyi içerse tok demektir. Kahveden önce suyu içerse misafirin aç olduğu anlaşıldı ve hemen misafire sofraya kurulurdu.

Osmanlıdan Kalan Mirasımız / Osmanlı Kültürü

- Osmanlıca kökenli bir sözcük olan “**çini**” sırlı kap anlamına gelmektedir. Osmanlılar çini sözcüğünü kilden yapılan her türlü kap için kullanmıştır.
- **Çini**, toprağın pişirildikten sonra şekil verilip tabak, vazo ve sürahi gibi eşyalar üretilmesine dayalı bir el sanatıdır.
- **Fayans, porselen, tabak** gibi eşyaların süslenmesinde kullanılan bir yüzü sır, renkli dekor ve motiflerle işlenmiş eşyalara çini denir. Osmanlı Devleti'nde çini iç ve dış mimari süslemesinde yaygın olarak kullanılmıştır.

Osmanlıdan Kalan Mirasımız / Osmanlı Kültürü

- **Ebru**, Türkistan'da ortaya çıkıp oradan İpek Yolu ile dünyaya yayıldığı düşünülen bir sanat dalıdır. Ebru sanatı Türk medeniyeti tarafından benimsenmiş, hat sanatı ile ilerlemiştir.
- **Ebru**, kıvamlı suyun üzerine gül dalı ve at kılından mamul fırçalar yardımıyla sığır ödü ilave edilerek ayarlanmış, suda erimez boyaların yüzeye serpilip kâğıda alınmasıyla oluşan kâğıt bezeme (süsleme) sanatıdır.

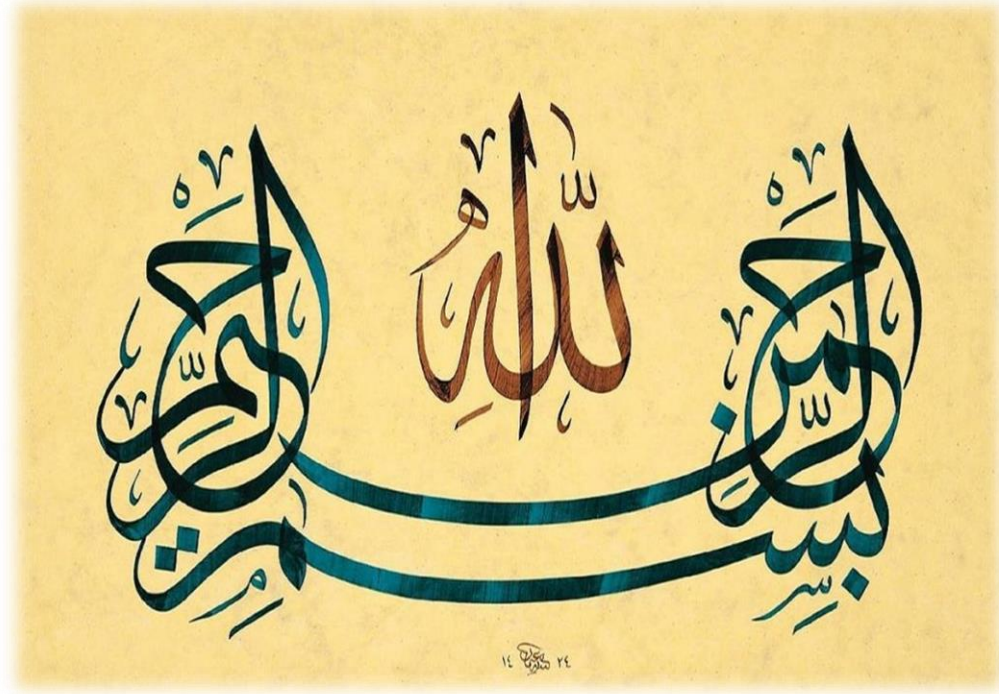

- Kâğıt üzerinde mermere benzer damarlar görüldüğü için Avrupalılar ebru kâğıdına "mermer kâğıdı" ismini vermişler, Arap âleminde ise damarlı kâğıt olarak bilinmektedir.

Osmanlıdan Kalan Mirasımız / Osmanlı Kültürü

- **Hat** güzel yazı yazma ve süsleme sanatıdır.
- Bu işi yapanlara da **hattat** denir.

➤ Osmanlının meşhur hattatları; **Şeyh Hamdullah**, Ahmet Karahisarî, **Hafız Osman**, Dedezade gibi isimlerdir. Osmanlı döneminde Anadolu'da özel bir ekol oluşmuş ve büyük hattatlar yetişmiştir.

Bir sonraki dersimiz

3.Ünite

İnsanlar Yerler ve Çevre

